Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXII Ч. 68. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 9-го КВІТНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, APRIL 9, 1954. No. 68. VOL. LXII.

АЙЗЕНГАВЕР ВВАЖАЄ, ЩО ЗДА НЕ ПОТРЕБУЮТЬ БІЛЬШОЇ ВОДНЕВОЇ БОМБИ

ЗАХОПЛЕННЯ КОМУНІСТАМИ ІНДО-КИТАЮ МАЛО Б НЕОБЧИСЛЕННІ НАСЛІДКИ; ЧИСЛО БЕЗРОБІТНИХ НЕ ЗРОСТАЄ; ПРЕЗИДЕНТ НЕ ЧУВ ПРО ТЕ, ЩОБ ЧЕРЕЗ САБОТАЖ СПІЗНИЛАСЯ ПРОДУКЦІЯ ВОДНЕВОЇ БОМБИ; КОМЕНТАТОР ЕДВАРД Р. МЕРОВ — ЦЕ ПРИЯТЕЛЬ ПРЕЗИДЕНТА

Вашингтон. — На пресовій конференції президент Айзенгавер заявив, що не бачить жадної причини, щоб ЗДА продукували ще більшу водневу бомбу від тієї, яку вже мають. Він також казав, що не боїться тієї можливости, щоб Совєти пробували продукувати сильнішу водневу бомбу. Президент Айзенгавер твердив, що військові кола не вимагають продукувати більші водневі бомби, ніж ті, які вже випродуковано. Президент заявився за зміною теперішнього закону про охорону атомової енергії, щоб можна було ділитися інформаціями з союзниками. В справі американської політики на Далекому Сході президент заявив, що захолення комуністами Індо-Китаю мало б необчисленні наслідки для вільного світу. Він не міг дати докладнішої відповіді на запит щодо Індо-Китаю, бо в цій справі [illegible] переговори з союз[illegible] тільки сказав, що [illegible] так далеко на ус[illegible]справі, як далеко [illegible] важність і о[illegible] не вдоволяться [illegible] словами на Ж[illegible]ференції Індо[illegible]блеми не може [illegible] одна держава. В справі господарського положення країни президент заявляє, що появляються знаки поправи. Хоч ще не має стабілізації продукції, то вже видно, що в березні не зростає число безробітних, і що підприємці збільшують родукцію. Число безробітних зросло на 50,000, але одночасно прийнято до праці таке саме число робітників. Економічні фахівці твердять, що вже настає перелім в господарці, який показує шлях до покращання економіки. Секретар праці Джеймс П. Мічел твердить, що 1954 рік буде „другим найкращим роком" в економіці ЗДА, бо в другій половині цього року зменшиться число безробітних. На обвинувачення сенатора Джозефа Р. МекКарті президент заявив, що він нічого не чув про те, що продукція водневої бомби спізнилася на 18 місяців тому, що хтось саботував її своєчасну продукцію. Президент має докладні інформації в цій справі від голови Комісії Атомової Енергії Луїса Л. Стравса, але він нічого не чув про те, що продукція спізнена внаслідок саботажу. Також бувший президент Гаррі Труман заявив, що не було жадного саботажу, а деяке спізнення настало тому, що думки науковців були поділені, чи взагалі продукувати водневу бомбу. В справі другого обвинувачення сенатора [illegible] знає ще з другої світової війни. (Сенатор МекКарті обвинувачує Меррова в нельояльності до ЗДА). Президент заявив, що він був би за тим, щоб тільки частині Аляски надати право стейту ЗДА, а незамешкану північну частину залишити покищо без прав стейту.

КИР КОНСТАНТИН БОГАЧЕВСЬКИЙ НАЙМЕНОВАНИЙ АРХИЄПИСКОПОМ

Филаделфія. — Місцева американська преса подала вістку, що Святіший Отець Папа Пій XII підвищив у достойності Кира Константина Богачевського, Екзарха Українців Католиків в Америці, найменувавши його титулярним архиєпископом Бероа. Папське рішення в цій справі проголошено минулого понеділка, 5-го квітня. Владика має 69 років, богословські науки студіював у Львові та Інсбруці, до З'єдинених Держав приїхав у 1924 році, стоючи на чолі Української Католицької Дієцезії, якою після смерти першого українського католицького єпископа в Америці, сл. п. Кира Сотера Ортинського в 1916 р. адміністрував до того часу Всч. о. Петро Понятишин, відомий церковний і громадський діяч. В 1950 році Кир Константин був найменований асистентом Папського Престолу. Широкий загал українців-католиків у цілому світі, зокрема в цій країні, цілком певно прийме повідомлення про підвищення в достойності свого Владики з великим вдоволенням та найкращими побажаннями для Нього.

Архиєпископ Константин Богачевський, Екзарх Українців Католиків в Америці.

Москва мовчить про можливість зустрічі „великої чвірки"

Ні одна совєтська газета не подала вістки про те, що опозиційна англійська Партія Праці перевела через Палату Громад резолюцію, в якій закликається уряд ужити всіх заходів, щоб встановити міжнародну контролю над атомовою і водневою зброєю. Так само совєтська преса цілком промовчала заяву прем'єра Черчила, в якій він сказав, що буде й далі намагатися довести до зустрічі „великої чвірки", себто президента Айзенгавера, його, Черчила, французького прем'єра Ляніеля і совєтського прем'єра Маленкова. Мовчанку совєтської преси в цих справах пояснюється тим, що згадувати про ці події і реагувати на них має Молотов у Женеві.

ГЕН. ДЕ ҐОЛЬ КРИТИКУЄ АМЕРИКАНСЬКУ ПОЛІТИКУ

КОЛИШНІЙ ГОЛОВА ФРАНЦУЗЬКОЇ ДЕРЖАВИ ВИСТУПАЄ ГОСТРО ПРОТИ ПАКТУ ЕВРОПЕЙСЬКОЇ ОБОРОННОЇ СПІЛЬНОТИ. ПРИЗНАЄ, ЩО ЗДА Є „ПРИЯТЕЛЕМ І СОЮЗНИКОМ" ФРАНЦІЇ

Париж. — Генерал Шарльс де Ґоль, головнокомандуючий французькою армією після капітуляції Франції і її окупації німцями в другій світовій війні і перший голова французької держави після визволення Франції, виступив на спеціяльно скликаній пресовій конференції з гострою атакою проти політики ЗДА, поборюючи водночас західньо - европейський пакт Оборонної Спільноти, що його підтримує Америка. Ген. Де Ґоль загрозив, що коли б той пакт був ратифікований французьким парляментом „під чужинецьким натиском", то у висліді настав би „стан постійного бунту у Франції". Тут ген. Де Ґоль виступив в обороні маршала Жуена, який кілька днів тому публічно заявився проти того самого пакту та відмовився від розмови на цю тему з прем'єром Ляніелем і міністром оборони Плевеном, за що французький уряд димісіонував його з становища заступника голови Ради Державної Оборони. Де Ґоль заявив, що Рада Північно - Атлантійського Пакту, яка також осудила маршала Жуена за той його виступ, „не мала права" робити це. Франція, мовляв, не має спору ані з ЗДА, ані з СССР. Вона (Франція) повинна визволитися від „вмішування" ЗДА у справи Франції і стати самостійною великодержавою із атомовою зброєю. Місією Франції, мовляв, є недопустити до зудару між ЗДА і СССР і спасти світ від „космічного катаклізму" атомової війни. Ген. Де Ґоль радив не брати поважно можливости, що Франція, відкинувши західньо - европейський оборонний пакт, залишиться в ізоляції, бо Франція, мовляв, є завеликою державою, щоб її можна було поминути. Обидві сторони нинішнього міжнародного конфлікту — казав Де Ґоль — зробили помилки: СССР міг був зайняти Західню Европу в 1946 році, а ЗДА могли виграти війну в Азії в 1951 році, коли б послухали тоді порад генерала МекАртура. Від того часу зросла небезпека нової світової війни і „туга людства оминути нещастя атомової війни встановленням модус вівенді між двома наймогутнішими державами світу". Ген. Де Ґоль лякав французів, що західньо - европейський оборонний пакт позбавив би Францію на 50 років її суверенности й узалежнив би її від чужих рішень у французьких справах. Політикою Америки, мовляв, є якнайменше анґажуватися своїм військам у міжнародних конфліктах. Тому ЗДА хочуть заступити німцями американців в Европі. Де Ґоль гірко докоряв Америці, що вона помагає Франції лише грішми і воєнним матеріялом в Індо - Китаї, залишаючи тягар людських жертв самій лише Франції. — Де Ґоль признав проте, що ЗДА є „приятелем і союзником Франції", хоч своєю поведінкою часто „дратує французів. Французький уряд відмовив відкриття в Раді Респуб. (вищій палаті французького парляменту) дебату над справою маршала Жуена, якої домагалися сенатори з партії генерала Де Ґоля.

Як і чим китайці допомагають партизанам в Індо-Китаї

Ганой. — Французьке командування в Індо-Китаї переконане, що червоний Китай, бодай досі, не допомагав комуністичним партизанам в Індо-Китаї своїми вояками, бо — мовляв — серед убитих і взятих в полон партизанів не траплялися досі китайці. Зате є фактом, що впродовж років на терені червоного Китаю уладжувано школи для індо - китайських партизанів, зокрема фахівців воєнної техніки. Комуністичні партизани в Індо-Китаї користуються китайськими, російськими, чехословацькими гарматами, рушницями та іншими родами зброї, і всі прийшли з червоного Китаю. Довший час перебувають тут „військові місії" з червоного Китаю. — Державний секретар Доллес назвав на ім'я китайського генерала, що керує операціями індо-китайських партизанів, а також ствердив, що китайські вояки обслуговують привезену з Китаю протилетунську артилерію.

Понад 7 більйонів долярів видано на новобудови в першій чверті цього року

Вашингтон. — Департаменти праці і торгівлі повідомляють, що від січня до березня цього року видано 7,300,000,000 долярів на нові будови. Це — рекордова сума, бо за той самий час попереднього року видано на цю справу на 125,000,000 долярів менше. Отже можна припускати, що впродовж року на новобудови видадуть [illegible]00,000 долярів [illegible] два більйо[illegible]редбачалось. [illegible]чну в цієї су[illegible]удову при[illegible]тних будинків і на будівлі громадського призначення, а також на будову нових автострад. В порівнянні з попереднім роком видатки на приватні будови зросли, і становлять 5,100,000,000 долярів, а на публічні будівлі зменшилися на 4% і виносять 2,200,000,000 долярів. Видатки на публічні будови зменшено в зв'язку з зменшенням державних видатків на спорудження військових об'єктів. За публічні гроші будовано в першій чверті цього року школи, автостради, каналізацію та водні споруди.

Західня Німеччина заманіфестувала свою одностайність супроти СССР

Бонн. — Західньо-німецький парлямент прийняв одноголосно до відома і без дискусії затвердив відчитану заяву канцлера Аденауера про осуд проголошення Москвою „суверенности" Східньої Німеччини. Єдиними дійсними представниками німецького народу, сказано в заяві, є парлямент і уряд Західньої Німеччини, де воля народу проявилась у вільних демократичних виборах. Західня Німеччина ніколи не визнає східньо - німецького комуністичного уряду, як рівного західньо - німецькому В резолюції підкреслюється: 1) німецький нарід ніколи не погодиться на поділ Німеччини, 2) режим у східній зоні Німеччини існує тільки у висліді насильства і не репрезентує німецького народу, 3) тільки західньо-німецький уряд є репрезентантом усіх німців, і 4) совєтське проголошення „суверенности" Східньої Німеччини ні в чому не змінює положення. Всі до одного посли західньо-німецького парляменту голосували за тією резолюцією стоячи, зрікаючись всякої над нею дискусії.

1954 рік — переломовий в економіці ЗДА

Ню Йорк, Н. Й. — Голова фірми „Пекард Мотор" Джеймс Дж. Ненс твердить, що 1954 рік — переломовий в економіці ЗДА. Після нестачі продуктів на початку 30-х років, продукція під час і після війни зросла до такого рівня, якого не досягала ще в історії ЗДА. Тепер продукцію треба достосувати до нових мирних умовин. Такі переломові пункти трапляються раз або два рази впродовж однієї ґенерації. Зріст американської продукції тривав 13 років, впродовж яких продуковано річно військових товарів на суму 50 більйонів долярів, а цивільних — на 325 більйонів долярів. Тепер, щоб вирівняти розходження між продукцією і попитом на товари, потреба переставити продукцію на нові рейки, і це буде здійснене, на думку Ненса, в 1954 році.

Армійські резерви в безладному стані

Вашингтон. — Високі військовики виявили, що армійські резерви ЗДА перебувають в безладному стані. В резерві повинно бути 1,500,000 вояків, а в дійсности є тільки 185,000. Причиною такого стану є законодавство, яке не дає засобів утримувати військові резерви на потрібній висоті. На папері існують 25 дивізій резерви, але майже всі вони складаються з кадрів командного складу, а деякі навіть того не мають, і Команда Армії пропонує їх розв'язати. Через брак відповідного закону тільки 5 на 100 звільнюваних вояків голосяться до відбування вправ у резерві, хоч нібито всі вояки мали б вправляти як резервісти впродовж п'ятьох або шістьох років. Часописи занотовують ще одне погіршення в цій справі. Департамент оборони мав 1 квітня скласти звіт Урядові Оборонної Мобілізації, і подати свої пропозиції щодо поліпшення справи організації резерви, а УОМ мав цей звіт переслати до Ради Крайової Оборони, що її очолює президент Айзенгавер. Але департамент оборони вишле свій звіт аж 1 травня, і тому ця справа відкладається на місяць. А шеф штабу армії генерал Метью Ріджвей недавно домагався, щоб резерви армії були збільшені до такої сили, щоб вона могла повністю виконувати своє завдання в обороні країни. Та навіть не всі ті 185,000 резервістів зможуть з'явитися до військової служби, бо багато з них виконують важливу для оборони працю. Для вого закону.

Рада НАТО осуджує маршала Жуена

Париж. — Рада Північно-Атлантійського Пакту оприлюднила резолюцію, в якій висловлює „глибокий жаль" з приводу того, що маршал Альфонс Жуен, головний командувач наземних військ НАТО в Середній Европі, виступив з публічною критикою західньо-европейського пакту Оборонної Спільноти. За той виступ і за те, що Жуен відмовився з'явитися до прем'єра Ляніеля і міністра оборони Плевена, а в той самий час пішов на зібрання, де ще раз потвердив свої критичні завваги щодо пакту, рада міністрів позбавила його становища заступника голови французької Ради Оборони. Рада НАТО заявляє, що маршалові Жуенові було відомо, що вона стоїть на становищі західньо-европейського оборонного пакту. У коментарах до тієї заяви Ради НАТО часописи висловлюють переконання, що маршал Жуен сам зречеться свого становища, а на його місце буде призначений теперішній генеральний резидент Франції у Марокко, генерал Ґійом.

Третя експльозія водневої бомби ц.р.

Вашингтон. — Голова Комісії Атомової Енергії адмірал Луїс Л. Стравс повідомив, що 6. квітня відбулася третя експльозія водневої бомби на дослідній площі Еніветок-Бікіні на Тихому океані. В короткому повідомленні згадується про „успішну експльозію" та говориться, що цей вибух „дає інформації, які мають важливе значення для національної оборони". Хоч адм. Стравс не повідомляє, що це була експльозія водневої бомби, але на основі попередніх повідомлень приймають, що і 6 квітня випробовувано водневу бомбу. Перед експльозією літаки при допомозі радару провіряли терен, щоб не було в зоні небезпеки жадних кораблів ані човнів.

Сенатор Ферґусон вимагає позбавити комуністів громадянства

Вашинґтон. — Республіканський сенатор Гомер Ферґусон виготовив законопроєкт про позбавлення громадянства всіх членів комуністичної партії, а також тих осіб, які заявляють свою вірність комунізмові. Сенатор Ферґусон, який очолює Сенатський Республіканський Політичний Комітет, сказав, що цим законопроєктом він хоче поширити внесок президента Айзенгавера, який у своєму зверненні до Конґресу про Стан Унії домагався позбавити громадянських прав осіб, засуджених за намагання повалити демократичний уряд ЗДА. Ферґусон заявив, що він хоче устилізувати свій законопроєкт так, щоб не вживати в ньому слів „член комуністичної партії", а заступити їх формулюванням: „Кожний, хто заявляє про свою вірність комуністичній справі, добровільно відмовляється від громадянства ЗДА".

Охорона цивільного населення в майбутній війні

Женева. — Військові й медичні фахівці та знавці міжнародного права з десяти держав з'їхались до Женеви на таємні наради Міжнародного Червоного Хреста, щоб обговорити справу охорони цивільного населення в майбутній війні. За підставу нарад була нова міжнародна конвенція Міжнародного Червоного Хреста, прийнята в 1949 році. Репрезентовані були такі держави: ЗДА, Англія, Франція, Бельгія, Італія, Західна Німеччина, Японія, Голляндія, Фінляндія і Норвегія. З Японії прибув проф. Мазао Тсузукі, який вивчав наслідки вибуху перших атомових бомб, скинених в 1945 році на Гірошіму й Наґасакі і який лікував японських рибалок, що захворіли від діяння радіоактивного попелу після вибуху водневої бомби. Тсузукі відмовився дискутувати на тему тієї трагічної пригоди рибалок. Він висловив думку, що коли б упродовж від одного до двох місяців щоденно вибухали в різних частинах світу по 10 водневих бомб, то цілий земний глыоб міг би розлетітись.

Аденауер передбачає труднощі для свого уряду

Бонн. — Канцлер Західньої Німеччини Конрад Аденауер у своїй промові на бенкеті Союзу Закордонної Преси висловив побоювання за майбутність свого уряду, якому загрожують, мовляв, дві найбільші небезпеки: 1) визнання різними західніми державами східньо-німецького комуністичного уряду і 2) відмова Франції ратифікувати західньо - европейський пакт безпеки, від якого залежить визнання західньо - німецької суверенности. Аденауер не виключає можливости, що, під натиском Совєтів, західні країни можуть визнати Східню Німеччину „суверенною державою" і вислати своїх дипломатичних представників, як вони визнали комуністичний режим в усіх сателітських державах. Така постава західнього світу, як також відмова Франції ратифікувати західньо-европейський оборонний пакт захитала б престижем уряду Аденауера в очах західніх німецьких мас. Аденауер запросив на наради голову опозиційної партії соціял-демократів д-ра Олленгауера, щоб створити спільний фронт у відношенні до проблеми „суверенної" Східньої Німеччини.

Радфорд проти зміни оборонних плянів

Вашингтон. — Голова Об'єднаних Шефів Штабу, адмірал Артур В. Радфорд, зізнаючи на Сенатській Комісії Збройних Сил в справі летунської оборони країни, заявив, що Об'єднані Шефи Штабу не думають змінювати оборонний плян ЗДА після того, як на Тихому океані переведено 1 березня експльозію водневої бомби. На цій самій комісії свідчив також і голова Комісії Атомової Енергії адмірал Луїс Л. Стравс. Засідання комісії було закрите, але її голова сенатор Левелет Солтонстол поінформував журналістів, що летунська оборонна програма ЗДА, яка заосновується на радаровій службі та на керованих стрільнах — залишиться без змін. Радфорд вважає, що змінювати оборонну стратегію не треба, бо вона „здорова" і „задовільна". Те саме заявив і сенатор Буркі Б. Гікенлупер, кажучи, що теперішня оборонна програма забезпечує достатньо охорону проти ворожих летунських налетів. Демократичні члени комісії домагалися підсилення протилетунської оборони після того, як дізналися про велику нищівну силу водневої бомби.

Гол про виборчі гасла 1954 року

Вашингтон. — Голова Крайового Республіканського Комітету Ліонард В. Голл, виступаючи на жіночих республіканських зборах, заявив, що головними виборчими гаслами восени цього року буде економічна програма уряду та справа боротьби проти комунізму. „Уряд президента Айзенгавера — сказав він — уважає за головну справу в цьому році — здорову економіку країни, і ми мусимо підтримувати її, бо вона змагає до того, щоб не допустити до депресії. Уряд обіцяє робітникам працю, здорову промисловість та забезпечення добробуту малим підприємцям. Другим виборчим гаслом восени цього року буде справа боротьби проти світового комунізму. — безоглядного в засобах і завжди небезпечного". На Америці. — сказав Гол, — лежить відповідальність за стримання червоного маршу". Про боротьбу з підривними елементами всередині ЗДА він сказав: „Наші методи боротьби проти комуністів привернули довір'я народу до уряду, яке було захиталося впродовж 20-річної сліпоти, яка дорого нам коштувала".

Летунство готове до оборони за 45 хвилин

Вашингтон. — Генерал бриґади Винстон П. Вилсон, командант Повітряної Дивізії Крайової Гвардії, зізнаючи на Конґресовій Комісії Збройних Сил, заявив, що летуни його частини можуть бути готові до відбиття летунського нападу за 45 хвилин після повідомлення, що ворожі літаки зближаються до ЗДА. В справі призначення 896,976,000 долярів на розбудову оборонної програми проти летунського налету, генерал Вилсон сказав, що 49 ескадриль Повітряної Гвардії матимуть 30 червня цього року 641 турболітак, в тому числі також нищильники F-94, що мають швидкість більшу від звука і можуть літати при всякій погоді. До цього числа доходять ще 1,000 літаків-нищильників з реґулярних Повітряних Сил. Генерал Вилсон сказав, що його 2,564 пілоти кожної хвилини готові стати до оборони країни.

Демократи не підтримуватимуть кандидатур Рузвелта і Кондона

Вашингтон. — Голова Крайового Комітету Демократичної Партії, Стіфен А. Мічел заявив, що його партія не буде підтримувати кандидатур на конґресменів найстаршого сина покійного президента Франкліна Д. Рузвелта — Джеймса Рузвелта і конґресмена Роберта Л. Кондона. Рузвелта партія не може підтримувати з тої причини, що він оскаржений своєю жінкою в порушенні подружньої вірности з 12 іншими жінками.

В АМЕРИЦІ

● **Урядовці** польських консулятів в Ню Йорку, Шікаґо і Дітройті від'їхали шведським кораблем „Кунгсгольм" до Польщі, після того як державний департамент наказав закрити ці консуляти за їх „недипломатичну" діяльність.

● **Губернатор** стейту Ню Гемшір повідомив, що генерал МекАртур промовлятиме на обіді в Менчестері 29 квітня. Цей обід влаштовують кожного року для піднесення промисловости і відпочинкових можливостей в цьому стейті.

● **Депортовано** жінку американського вояка Естеру Гебгардт до Англії за те, що вона — комуністка. З Джозефом Гебгардтом вона одружилася ще в 1946 році. Її чоловіка також звільнено з праці в Дженерел Електрік в Скенектеді за те, що відмовився відповідати на запит, чи є він комуніст.

● **Секретар летунства Толбот** іменував генерала Чарлза А. Ліндберґа членом Ради, яка має підшукати місце на будову Авіяційної Академії. Від часу, коли Ліндберґ залишив військову службу внаслідок непорозуміння з президентом Рузвелтом, жадного публічного становища він не займав.

● **Конґресмен Термонд** Четтем заявив совєтському амбасадорові Зарубінові, що він хоче зробити „бизнес" з Совєтами: виміняти за свого породистого бугая й чотири ялівки стільки соболевого футра, щоб вистачило на чотири шапки.

● **Представник** Американського Медичного Товариства заявив, що ця організація противиться проєктові Айзенгавера, згідно з яким лікарі мали б також підлягати соціяльному забезпеченню.

В СВІТІ

● **Совєтські човни** прибережної охорони займаються постійним піратством: від 15 березня вони схопили вже шість японських рибальських човнів, а раніше забрали ще декілька. Ні одного з них японцям не повертають, а рибалок затримують і засилають на тяжкі роботи.

● **Ніколая Сензова** з Костроми (недалеко Москви) і його дружину виключили з комсомолу, дармащо був він секретарем місцевої комсомольської організації й удостоївся численних похвал за свою комсомольську ревність. Причина — вінчання в церкві. Ніколай Сензов спершу з обуренням відкинув домагання своєї нареченої повінчатись в церкві, але сильний характер дівчини — до речі, теж комсомолки — і його любов перемогли.

● **Італійський Сенат** прийняв цікаву постанову: він позбавив сенатського мандату Ахілля Ляуре, лідера італійських монархістів, мільйонера і власника корабельної компанії. За цією резолюцією голосували 158 сенаторів, а „проти" тільки 49. Як формальну причину подано, що Ахілля Ляуре займає вже інше публічне становище — посадника міста Неаполю.

● **Японська поліція** перевела найбільшу за весь післявоєнний час облаву на бандитів і політичних терористів. У висліді заарештовано 320 осіб.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВІД КЦАБ'у ДО ДІЛОВОГО АЛЬЯНСУ

Американський Комітет для визволення від большевизму, після цілої низки невдач у — самім по собі — корисному та потрібному намаганні довести до якогось спільного знаменника протибольшевицьку боротьбу національних політичних еміграцій із Совєтського Союзу, робить тепер ще одну пробу в цьому напрямку. За таку пробу можна вважати недавно проголошене і надруковане в цьому числі „Свободи", як платне оголошення, — повідомлення того Комітету, з пропонованим його головою, адміралом Леслі Стівенсом, текстом договорення про створення т. зв. Ділового Альянсу та Ділової Комісії, із виразним завданням діпняти того, що не пощастило сумної пам'яті КЦАБ'ові, Координаційному Центрові Антибольшевицької Боротьби.

У світлі дотеперішньої діяльности Американського Комітету, нове повідомлення є, без сумніву, деяким кроком вперед, але далеко не таким, що відкривав би дійсно поважні можливості на успіх. У цьому бо повідомленні, хоч — під натиском обставин та гіркого досвіду — змінено дещо форму і фразеологію, проте суть залишається та сама: дивоглядне „непередрішення" національної проблеми, яким сплутав себе Американський Комітет та яке практично паралізує всі його почини.

Що пропонує Американський Комітет тепер? Пропонує до деякої міри нову форму еміґраційного координаційного центру антибольшевицької боротьби. Але давня чи нова форма — річ другорядна. Куди важливіша плятформа, зміст і принципи, на базі яких Американський Комітет пропонує повести координаційну працю.

У новому повідомленні Американський Комітет признає „безумовне право всіх народів, які замешкують територію Совєтського Союзу, вирішувати свою власну долю демократичним порядком після повалення большевизму". Це перша точка. В другій точці Комітет признає всім групам право мати свої власні переконання та проповідувати і обстоювати їх „поза рямками наших спільних зусиль", але вважає, що „майбутній політичний уклад і взаємовідносини теренів, замешкалих різними народами Совєтського Союзу, як теж і точно означений час та спосіб, в яких зміни в теперішніх відносинах повинні наступити, є справами поза засягом нашої спільної діяльности". В третій точці Американський Комітет заявляє, що він не хоче мати нічого спільного з групами, які „змагають до відновлення передреволюційного режиму, або до встановлення будь-якої форми тоталітарної диктатури чи відкидають принцип волевиявлення народів у вирішуванні національних проблем".

Наперед можна передбачити, що ці принципи, хоч як вони обережно оформлені, будуть неприйнятні для неросійських національних груп. Якщо б українці, білорусини, грузини, вірмени чи інші поневолені Москвою народи мали до діла з американським народом, то не було б трудно порозумітись. Але, маючи до діла з традиційним російським імперіялізмом, з історією Росії, повною підступу, розбою, зради та насильства — виключене, щоб ці народи могли допустити до того, щоб їх знову „приспали і окраденими в огні збудили".

Українці, білорусини чи грузини вже формально на руїнах царсько-російської імперії після першої світової війни виявили свою волю в проголошенні своїх самостійних і суверенних держав і виявляють досі героїчною боротьбою не тільки проти комуністичного режиму, але й проти того традиційного російського імперіялізму, про який сьогодні говорять уже найвищі американські державні мужі, але який чомусь не доходить до свідомости теперішніх керівників Американського Комітету. Цей Комітет тепер не хоче мати до діла з тими, що „відкидають принцип волевиявлення народів", і чи це, в світлі сказаного вгорі, не є парадоксом та безвартісною фразою, бо ж власне Американський Комітет не хоче визнати найбільш переконливо виявленої волі неросійських народів. Приклад підсуненої Американському Комітетові недавньої метушні з „українськими федералістами" і навіть заява адмірала Стівенса про „два напрямки" в українській політиці, досі ані не відкликана, ані не спростована в будь-який спосіб, залишається пересторогою перед тим, що може критися за непередрішенськими фразами в Американському Комітеті. А що ж тоді вже говорити про „непередрішені взаємини" з тими, які впродовж цілої історії передрішували їх підступом, облудою, насильством і розбоєм!

СУТЬ МІСІЇ ПОНОМАРЕНКА

Совєтський уряд заплянував у районі Казахстану і Алтаю (південно-західній Сибір) спорудити потужну економічно-мілітарну базу. Ця нова база потрібна Москві з двох причин: на випадок утрати західніх промислових районів СССР, як це вже було під час другої світової війни, і як резервуар постачання комуністичних рухів в Азії, щоб зліквідувати, наприклад, таку незручність як постачання комуністам Індо-Китаю продукції Чехо-Словаччини на такій далекій віддалі.

Район Казахстану і Алтаю має для Москви велике і вигідне стратегічне значення. З південного сходу він захищений комуністичним Китаєм, а з півдня — країнами, в яких комуністичні впливи великі і які Кремль заплянував відколоти від капіталістичного світу і приєднати до комуністичного. До того ж район Казахстану-Алтаю має великі простори, розміщений всередині країни і найменше доступний для можливого ворога.

Лише з цією метою Москва відрядила в Казахстан Пономаренка. Створенням потужної економічно-мілітарної бази всесоюзного значення мусить керувати найбільш довірена людина Кремлю. На передвиборчих зборах в Алма-Аті (столиця Казахстану) Пономаренко заявив: „Казахстан повинен стати основним постачальником м'яса, вовни та інших тваринницьких продуктів в Совєтському Союзі". Але, крім цієї, Пономаренко зробив ще важливішу заяву: „. . . наявністю природних багатств Казахстан є одним з найбагатших районів СССР і має можливості для далеко швидшого розвитку промисловости. Казахстан може і мусить в недалекому майбутньому перетворитися на одну з наймогутніших промислово-енерґетичних баз СССР".

З цих двох заяв ясно видно, що згаданий район, який до цього часу в економіці СССР відігравав десятирядне значення, за задумом Кремлю, має перетворитися на *найпотужнішу базу для всього* Союзу. Вже тепер шаленими темпами почалося сільсько-господарське опанування цього простору. Харчова база уможливила б розвиток промисловости.

5 жовтня 1952 року на 19 з'їзді компартії в Москві Маленков під бурхливі оплески заявив: „Зернова проблема, що вважалася раніше найгострішою і найважливішою проблемою, розв'язана з успіхом, розв'язана повністю і безповоротно". Це „безповоротно" не потривало й двох років. 2-го березня ц. р. пленум Центрального Комітету компартії ухвалює постанову про „збільшення виробництва зерна і про освоєння невикористаних земель". В постанові стверджується, що збіжжя в країні не вистачає і що через недостачу збіжжя та інших харчових продуктів не може реґулярно працювати промисловість. Хтось із двох бреше: Маленков чи Хрущов, який тримає в своїх руках сільсько-господарську політику і є безперечно, автором згаданої постанови. У промові Маленкова не було й натяку на потребу поширення засівної площі. Навпаки, він говорив, що засівна площа досягнула достатніх розмірів і що лише потрібно на цій площі утримувати нормальні врожаї. Тепер виявляється, що заява Маленкова про те, що „зернова проблема розв'язана з успіхом" — не задовольняє стратегічних плянів Кремлю, і перед Казахстаном ставиться гігантську проблему: поширити засівну площу до таких розмірів, щоб вона дорівнювала засівній площі України.

„Порядком організованого набору", тобто примусом, в район Казахстану-Алтаю тепер посилають робітників, везуть трактори, плуги та інше сільсько-господарське знаряддя. Цей потік супроводиться пропаґандивним криком, що це, мовляв, робиться з метою поліпшення життєвого стандарту населення. Але наперед можна сказати, що від цього населенню легше не стане. Все, що здобуватиметься рабською працею в районі Казахстану-Алтаю, піде на завоювання азійських просторів. А коли ці простори будуть завойовані, то сировина їхніх природних багатств попливе на виробні і фабрики цього району для дальшого скріплення могутности агресивної Москви.

Під зовні мирними заходами Пономаренка криється небезпека для вільного світу. Ці заходи явно вказують, що натиск на некомуністичний світ триватиме далі, і цей натиск буде найвідчутнішим в Азії. (Л Л)

Микола Кокольський

НА ХРЕСНІЙ ДОРОЗІ

Суспільне життя людини має свої особливості й єдині форми. Його основна клітина — це родина зі своїм кровним зв'язком і почуттям братерства. І з того почуття виросла й розвинулася, на протязі тисячоліть, сьогоднішня ідея національної спільноти. Її членів злучує тисячами вузлів велика духова сила, яку називаємо рідною культурою. Отже не несвідомий тваринний інстинкт і його завтоматизовані функції злучують нас в одне, і не наказ сатрапа, а свідома ідея вільної людини. В ній ми зростаємо і в ній формується наша духовість. А ми в свою чергу збагачуємо спільноту своїм особистим доробком, і тим самим ще більше затіснюємо наш зв'язок із нею. Таким чином у кожному з нас є частка спільноти і навпаки — в спільноті є частка кожного з нас.

Наша культура — духовий зв'язок спільноти, збірний твір безконечного ряду поколінь, спільне духове добро всіх нас. В ній живе дух наших батьків, дідів і прадідів. Її збагачуємо відбиткою нашого духа і нею житимуть майбутні покоління в безлічі віків. Такий є природний порядок речей, і згідно з ним належить поступати. Хто чинить інакше, хто намагається заступити ідею фізичним примусом, хто спільноту вільної людини намагається силоміць перетворити на тваринний зразок, той ломить природний закон і вводить в життя спільноти заколот, що веде її до катастрофи. Прикладом цього є докраю болючі експерименти фашистів, нацистів і большевиків.

У великій різноманітності життя національної спільноти на тлі історії найбільше небезпечні для неї моменти психічного заломання, що звичайно приходять по програній боротьбі з ворогом. Приходять тоді до слова різного роду „мужі Провидіння", що ставлять себе понад спільноту й відпекуються від усякої відповідальности за програну, а складають її на плечі ближнього, тому, що він інакше думає. Такі „вожді" не зміцнюють духового зв'язку спільноти, а, навпаки, ослаблюють його й розбивають спільноту на ворожі табори. І то в такому моменті, коли прибиту й зневірену душу треба піддержати й оживити новою надією на краще майбутнє.

Психічне заломання несе з собою ще й небезпеку заломання громадянської моралі. У своїй ворожнечі розсварені табори не цураються метод боротьби, яких ніяк не можна назвати етичними. Бо хіба це згідне з громадянською етикою виставляти свою громадську мізерію, свою ворожнечу на чужинецький ринок на показ? Хіба на те, щоб чашу терпіння заправити ще й отрутою.

Пише французький письменник Антуан де Сент Ексюпері у своїм творі „Воєнний пілот":

„Я і мої земляки — це одне, і тому я не буду відпекуватися їх в жадному разі. І не буду ніколи говорити проти них у приявності чужинця. А коли тільки зайде потреба стати в їх обороні, я буду їх боронити. Якщо ж вони зневажать мене, я заховаю ту зневагу в своєму серці і буду мовчати. Які не були б мої думки про них, я ніколи не виступлю проти них з обвинуваченням. Жаден чоловік не ходить від хати до хати й не розповідає сусідам, що його жінка — вуличниця. Бо таким чином він не врятує своєї чести. Бо його жінка — це частка його родини. А своєї гідности муж не підніме виступами проти своєї жінки перед чужими людьми." — Пише ці слова мужчина в повні сили, вояк — летун, що доконує геройського лету понад головами ворога. Пише в тяжку годину, коли розбиту Францію залиє ворожа навала. Його лякає в тому моменті не так розгром, як психічне заломання земляків, що будуть обвинувачувати один одного в невдачі, будуть розбивати національну спільноту та розривати її духовий зв'язок.

Ясно, що спільнота мусить протиставитися всяким актам, які її розбивають, ослаблюють, заломлюють. Вона мусить боронити спільне добро не тільки від ворогів, але й від своїх „добрих людей". — Зброя нашої спільноти — це ідея, вирощена українською культурою й ушляхетнена християнською мораллю — ідея любови ближнього. Споєні нею в єдино виступимо проти небезпеки. Бо всі ми брати в Бозі і кожний з нас має моральний обов'язок стояти на стороні брата й любити його, як самого себе. В нашому ближньому шануємо людину — Божий Твір, Божу Ідею. Зневага ближнього — це зневага самого Бога. І кожний з нас є так само Божий твір, Божа Ідея, яку ми зобов'язані рівнож шанувати в собі самому, шанувати людину в собі. Та пошана вимагає від нас шляхетної громадянської покори, підпорядкування свого „я" ідеї спільноти. Таке підпорядкування ніяк не понижує гідности людини, — навпаки, — підносить її громадянську вартість. Натомість „я", що зростає понад ідею, що буяє розперезано-самовільно під подувом особистих хотінь, розриває зв'язок між ідеєю та чином і сходить на бездоріжжя, надуте гордістю, а рівночасно порожнє, як бездушний мерлець.

Важкий хрест судилося нести українській спільноті. Несе вона його вже четвертий десяток років. Під його тягарем падають тисячі й мільйони постріляних, порубаних, помордованих, виголоджених — і все ще кінця тієї хресної дороги не видно. Та на резиґнацію немає місця. Бо український народ не вмер, а як довго він живе, так довго живе надія, що шлях його страждань таки скінчиться і нація вийде на шлях волі. Бо воля України — це не дарунок і не щасливий виграш, а вислідна наших спільних прагнень, наших змагань, наших страждань. А силу до цього знайдемо в духовому об'єднанні і ідейному спосині.

ПОДОРОЖ АДЕНАУЕРА

Кіт з дому — миші в танок, писала німецька преса, коли канцлер Аденауер покинув на три тижні Бонн і подався в подорож до Греції та Туреччини. Державний корабель відчув, що на цей час випустив керму з рук старий та досвідчений капітан. І про цю подорож писала не мало не тільки европейська, але й світова преса, насвітлюючи її з різних сторін та під кутом різних політичних поглядів. Зібравши голоси німецької преси, можна дійти до таких висновків:

Зовсім певне, що не їхав Аденауер до цих двох згаданих країн тільки оглядати їх старовину. Політичні та господарські питання були головною темою розмов німецького канцлера з провідними мужами Греції та Туреччини. Але різний був ґрунт розмов в обох цих країнах. Остання війна, а зокрема німецька окупація дошкульно далися Греції взнаки. І тому атмосфера в цій країні не була надто сприятлива для поїздки та розмов німецького канцлера. Але грецька преса поздоровила та привітала Аденауера як представника нової Німеччини, а саме тієї Німеччини, яка гостро та рішуче виступила проти гітлерівського режиму. В грецькій пресі не було слів захоплення з приводу цієї гостини, але не було навіть нотки нехіті чи невдоволення. Що в цьому коректному наставленні грала деяку ролю дружина грецького короля Фрідеріка, яка походить з німецького роду, а про що німецька преса із зрозумілих причин не згадує, — не може бути ніякого сумніву. В кожному разі, німецькі політичні й торговельні кола, а також сам канцлер вдоволені з відвідин у Греції. Навіть віслюки, на яких їхав німецький канцлер та його дочка Льотте по грецьких дорогах, забули про свою звичку, бо коли погонич тягнув їх вперед, то таки йшли вперед, а не назад.

Інша атмосфера чекала на канцлера Аденауера в Туреччині. Там зустрівся представник Німеччини з загальними симпатіями, які врешті кожний чужинець, який промовляє німецькою мовою. І ця країна зареєструвала ті зміни, які сталися в Німеччині за останніх 50 років, хоч ці зміни дійшли лише в дуже малій мірі до свідомости широких мас. В їх уяві Німеччина — це вусаті генерали з грізними шоломами на голові, а не західньо-німецька союзна республіка і її представник — старий пан, в цивільному одязі. І тому нічого дивного, що Туреччина, країна активного мілітарного характеру, член Атлантійського та Балканського пактів, а також найбільш надійний член майбутнього (ще в процесі монтування) пакту Середнього Сходу, у відношенні до Німеччини підходить в площині мілітарно-політичних аспектів. І з пресових звідомлень складається враження, що такий підхід для цивіліста Аденауера був почасти несподіваним, і не дуже зручним. Але географічне положення Туреччини, наказує їй з нетерпеливістю очікувати остаточного змонтування спільноти европейської оборони. І тому прирекла ця країна якнайдалі йдучу піддержку в дозброєнні Німеччини, розуміється ідеального характеру. Це виходило недвозначно з офіційного, спільно виданого комунікату. Аденауерові коштувало не мало зусиль сформулювати цей комунікат, бо Туреччина, не зважаючи на добре відношення до Франції, намагалася ще додати, що, на випадок, якби Париж не приступив до згаданої спільноти, Німеччина повинна бути прийнятою в члени Атлантійського пакту.

Не без значення були відвідини Аденауера в місті Ізмір, де перебуває головна квартира Атлантійського Пакту для південного сходу. А це вказує на те, що німецький канцлер носиться з думкою нових шляхів, на яких треба буде розв'язати питання оборони. Одначе час для переговорів у цій справі, на думку канцлера, ще не прийшов.

Головною темою розмов так в Атенах, як і в Анкарі, були справи господарські та торговельні. Обидві ці країни

(Закінчення на стор. 5-ій)

ЗАМІСТЬ МАШИНАМИ — РУКАМИ

Починаючи з 19 березня ц. р. відбувався в Москві XIII-ий з'їзд Комсомолу або т. зв. Всесоюзної Ленінської Комуністичної Спілки Молоді. У з'їзді взяли участь не тільки представники „всесоюзного" Комсомолу, (ВЛКСМ), але й представники Комсомолу окремих „республік" та „областей".

Під час дискусії над звітами виступав у третьому дні з'їзду (23 березня) теж і секретар центрального комітету ЛКСМ України якийсь Г. Г. Шевель. Висловивши обов'язкову подяку „зореносній Москві" за велетенську допомогу в . . . розцвітанні Совєтської України, зокрема за „великодушну" передачу Криму Українській ССР, Г. Г. Шевель торкнувся і деяких „місцевих" недоліків у роботі наставлених Москвою на Україні партійних і урядових чинників. Він ствердив м. ін. такий факт, як те, що „багато комсомольських організацій промислових підприємств, транспорту, будівництва, працюють слабо, не виказуючи справжнього впливу на молодь і погано займаються питаннями соціялістичного змагання". Що більше, Г. Г. Шевель нап'ятнував центральний комітет ЛКСМ України, від імени якого він і виступав, за те, що цей же центральний комітет „до останньої хвилини мирився з тим, що, наприклад, на шахтах Ворошиловградської області понад три тисячі молодих робітників кожного місяця не виконують виробничих норм".

Вдарив Шевель і по деяких міністерствах СССР. Так, наприклад, ствердив він, що міністерство вугільної промисловости СССР ще досі не ввело нових метод праці по шахтах Донбасу і замикає очі на те, „що більша кількість вуглекомбайнів, породовантажних і інших машин та механізмів стоїть без діла".

Торкнувся Шевель і заплянованої великої акції „освоєння цілинних й облогових земель". Він заявив, що 65 тисяч комсомольців з т. зв. Української ССР подало . . . прохання вислати їх на освоєння цілин й облогів і що вже 11 тисяч комсомольців України вислано в Казахстан „по путьовкам комсомола". Що ж до „освоєння" багон в заплавинах рік Трубайла, Сули, Ірпені та інших на Україні, то Шевель ствердив дуже характеристичну для совєтських умовин справу, а саме те, що осушування цих багон і копання каналів відбувається не з допомогою машин, але таки ще . . . руками. „Керівники міністерства сільського господарства СССР — стверджував Шевель — не дбають в достатній мірі про те, щоб забезпечити роботи на заплавинних землях машинами, і в деяких випадках випродукувати нові машини. Так, наприклад, через відсутність машин для будування каналів осушувальної сітки та їх пізнішого очищування земляні роботи, зв'язані з тим, відбуваються руками".

Крім Шевеля виступала ще під час з'їзду комсомолу з короткою промовою, виголошеною українською мовою, доярка колгоспу „Большевик" Золотоноського району, Черкаської области, товаришка Рева. Вона, як „майстер високих удоїв" поділилася з учасниками з'їзду своїм „надзвичайним знаменним досвідом". Як подає „Комсомольська Правда" з 23 березня ц. р., інформувала вона про свій досвід подрібно і делеґати слухали її з великим зацікавленням, зустрічаючи теплими оплесками.

В нагороду за виступи Шевеля обрано наприкінці з'їзду дня 26 березня ц. р. членом ЦК Всесоюзної Ленінської Комуністичної Спілки Молоді і Н. В. Реву — кандидатом в члени цього ж ЦК. Крім Шевеля обрано в члени ЦК ВЛКСМ ще другого секретаря ЛКСМ України В. І. Дрозденка.

Іван Смолій

БАНДУРА

(Оповідання)

(6)

⁂

— Мамо!

Оклик сполохав її. Розплилися видива минулого. Перед нею стояв син. У вишиванці, червона гарасівка розсипалася гарячою на його грудях...

Зараз промовить, проситиме знову, щоб дозволила йому виступити на концерті. Зараз . . . Ні, ні, вона не хоче слухати його слів, їй ще несила відірватися від минулого.

Вона ворухнула нетерплячe рукою, вказуючи, щоб відійшов . . .

⁂

Червоні рожі? Чи червінь на синових грудях? Ні, букет червоних рож на столі. Тета у передпокої гнівна, нетерплячa. Вона запитувала, де так довго вешталася. Що це з нею діється? До них гості приходять, а її нема. Оце капітан Ріпецький. Він з дуже поважним заміром. З букетом червоних рож! . .

Освідчини випали несподівані й незугарні. Цокнувши по-вояцьки чобітьми у ґалянтному поклоні, схилився капітан Ріпецький, прохаючи її руки. Рішився на те по довгому вижиданні. Сподівається, що має досить певне та високе становище і матеріяльне забезпечення. Дасть жінці все, чого собі забажає. А для людини, яка в житті часто відчувала самоту сирітства, буде добрим другом і товаришем.

Тета Клявдія стояла збоку, усміхаючись щасливо. Це все була її робота, це вона вибрала з десятків кандидатів для неї партію. Недарма так частенько заходив до них капітан Ріпецький. Недарма ж вона зреклася не абиякої приємности листування з молодими людьми.

Довго стояв капітан Ріпецький. Він уже й звільнив позу, руки з букетом опали. Стояв перед нею у новенькому мундурі, блискучих, як дзеркало, офіцерських чоботях. І обличчя ясніло виголене, гладке рожево-сизе, а рештки волосся, розчесаного дбайливо вбік та намазаного помадою, прикривали дискретно лисину над високим чолом.

Вибігла тоді нараз з кімнати, покинувши аманта і тету Клявдію, вибігла з сльозами на очах, не розуміючи гаразд, що робить. Замкнулася в своїй кімнатці і, швидко спам'ятавшись, ждала, що буде далі.

Довго ще гостив капітан Ріпецький. Мабуть тета вговорювала його, виправдуючи нерозважний вчинок молодої дівчини. Пізно застукала до неї тета, уже перепросивши гостя та провівши сердечно.

Ввійшла й мовчала.

— Що з тобою, Льоля? — запитала згодом. — Що ти зробила? Ти зневажила людину. Як же так можна? Що ти думаєш? Не хочеш його, не любиш? Та й чого мовчиш? — продовжувала вона. — Скажи ж мені. Раніше чи пізніше мусиш вибрати. Така доля жінки. І чим раніше, тим краще. Станеш вибирати, а чи гарний, чи милий, чи високий, чи дотепний, то зовсім нічого з того не вийде. Ось диви на мене. Ая. Сотки їх було, впадали коло мене, ходили, а я все кращого шукала, все мені здавалося, що ще кращі є, все щось не подобалося. І от . . . дівую. А якби був тоді хто мудрий коло мене та приневолив, як я от тепер тебе, то нині дякувала б. Всі ми люди, треба зжитися та й буде добре. Ну, що, не любиш його? Не хочеш? — допитувалася вже лагідніше, присівши коло неї та пестячи. — Думаєш, старий уже, осоружний. Лисий, білобровий. Мабуть, угледіла якого молодого-молодого, чорнобривого, кароокого. О, о! Бачу! Аж здригнулася! Так і правда! Для того й пропадаєш. Угледіла якого то зелененького студентика, що тільки до місяця зідхати вміє . . .

Вона справді здригнулася від цих тетиних слів. Та невже ж тета знає що?

А тета не вгавала. Тепер мовчанка братанки виводила її зовсім з рівноваги.

— Ну, кажи ж, панянко. Тета просить! Не рідна вона тобі мати, не дуже ти її любиш, коли отак поводишся та як рідна мати вона тобі добра хоче. Кажи ж!

Перемагаючи себе Льоля, стала говорити, що їй ще не пора. Вона ще молода. Та й страшно їй. Такі різні люди в світі. А то треба в'язатися з людиною на все життя. Вона може вийти заміж тільки за того, кого добре знає . . .

— А знаєш такого?

— Так.

Вона зжахнулася. Що вона вдіяла, як поважилася? Але відповідь, просте потвердження впало вже само від себе, проти її волі. Ніби продовження її думок. Хто такий капітан Ріпецький? Літня, горда, і самопевна людина. Аж неприємно від доторку його товстої руки. А Яро, Яро! Вона ж знала його вже, здається, краще як саму себе. Ні одної думки затаєної в нього. Яка ніжність, м'якість, який він любий!

— Хто то? — запитала тета холодно.

Довго допитувалася тета Клявдія. Спершу з неприхованою жіночою цікавістю, потім з нетерпеливістю і вже явною злобою. Минали тижні, а відповіді не було. Ворожість запанувала між ними. Льоля мовчала вперто й одчайдушно, думаючи з жахом, коли і чим це скінчиться. А потім врешті зважилася сказати. Часу вже багато минуло. І радісні події додавали відваги. Яро закінчив студії з відзначенням. А добре підготований концерт гри на бандурі приніс йому славу і розголос. Його фото з'явилося в пресі, прекрасне, чудове. Вона з любов'ю оглядала його в журналі, що його показував їй Яро. Потім попрохала, щоб подарував їй цей журнал. Подарував. Принесла додому, оглянула ще раз. Багато ще світлин у ньому і різного написаного. Цієї мови, цих знаків читати вона не вміє. І не треба. Їй досить одного, однієї світлини.

Вона дбайливо вирізала фото Яра, вставила в рямці і примістила між своїми речами на столику.

— Це хто? — перервала мовчанку тета Клявдія, завваживши світлину. — Кіновий артист?

— Ні.

— Співак?

— Ні.

— А хто ж? — і тета ждала терпеливо.

— Це він, — промовила тоді Льоля. — Це людина, яку я добре знаю.

⁂

Головокружно ринули події. Тета Клявдія, захоплена світлиною, вимагала зустрічі з Яром. Вийшла зустріч тривожна, напружена. Потім розмови про одружіння. Незугарне весілля, наче крадене. Тета стала байдужа і мовчазна. А старі Коржі плакали, благословлячи їх; тремтіли старечі руки над головами молодят.

Молодим винайняли окрему квартиру, милу й затишну. Оленка помагала прибирати її. Вона щоразу приносила нові речі. Чудові вишивані подушечки, обруси, килими славних підгірських майстрів, рушники, що ними прикрашено образи.

Для бандури відведено окреме місце. Вона красувалася на трикутному столику в куті вітальні оперта об стіну, омаєна кольоровими стяжками. Побіч неї наставила Оленка різьблені альбоми, інкрустовані цяцьки, ніби все найкраще, що було в старих Коржів, перенесено сюди.

Література мистецтво розвага

А. Юриняк

ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР І ЙОГО АВТОР

Насамперед, коротенька заввага: ми говоритимемо про літературний твір красного письменства, поминаючи літературу немистецьку — публіцистику, наукові статті та розвідки тощо. А що красне письменство, поруч із власною специфікою, як окремого роду мистецтва, посідає загальні риси і властивості мистецької діяльности взагалі, то ми в тій частині, де мова про ці загальні риси і властивості, вживатимемо на означення автора літературно - мистецького твору також загальних термів: мистець і творець.

Мистецтво — чинник життя

Відомо, що мистецтво, в тому й література, не лише віддзеркалює життя, але й впливає на нього, бувши важливим компонентом і активним чинником формування тих чи інших ідей свого суспільства, а тим самим і людства взагалі. А це ж правда, що ідеї, коли вони опановують людські маси, стають матеріяльною силою, тобто здатні змінювати і матеріяльно - технічну сторону життя. На певних етапах окремих суспільств красне письменство впливає навіть сильніше і глибше на формування думок суспільства, ніж публіцистика, що суґерує суспільству свої ідеї в безпосередній, прямій формі. Це пояснюється тим, що красне письменство захоплює в орбіту свого впливу не лише розум людини, але й її почуття. Пригадаймо собі, що, напр., для пробудження національно - політичної свідомости українського народу (чим, безперечно, започатковано важливі зміни на Сході Европи) ніхто з українських діячів, що орудували немистецьким словом, не мав такого значення, як вогненна муза Т. Шевченка.

Та сила впливу мистецької літератури залежить від мистецької довершености її творів, отже далеко не кожен літературний твір і не кожен письменник може похвалитися впливом на життя. В чому ж полягає ця довершеність? Вона полягає в адекватності глибини ідеї — викінчености й зрілості форми. Зправила можна сказати, що такий твір „не випікається як млинець", а довго „виношується", визріває в голові й серці письменника чи поета, заки він його оприлюднить.

Очевидно, голова голові (як і серце серцеві) — не рівня; тож не може бути згори якихось рецепт і стандартної міри часу для „визрівання" й „виношування" твору. Але з усім натиском підкреслюємо, що в цім випадку ролю відіграє не лише хист, природний дар творця, оте вроджене вичуття форми, але й вишкіл або, точніше, самовишкіл, бо до придбаних у школі та взагалі від людей знання додасться невпинна праця над самим собою, самовдосконалювання. Щож до глибини ідей, то тут увіходить у свої права висота загального розвитку письменника, розвитку на рівні передових ідей свого часу.

Ідеї - образи

„Обережно з ідеями, якщо мова про літературно - мистецький твір!" — говорив, бувало, наш учитель літератури. І він мав рацію. Річ у тому що в мистецькому творі ідеї не існують, як абстракції. поняття; вони живуть і діють в образах, отже існують у творі лише як „ідеї - образи". В цьому специфіка мистецтва взагалі, кожного його роду в тому й літературного зокрема.

Спробуємо уявити собі творчий процес письменника.

Його (письменника) „щось мучить", якийсь комплекс думок - ідей не дає йому спокою, спонукує його раз-у-раз „висловитися", „розкрити себе в образах", відчутних загалові. Не зробивши цього, мистець не може „відв'язатися" від комплексу думок і почувань, що його непокоять.

Отже, поперше: що ширше і далі сягає духовий зір письменника, що вище підносяться його духові запити і зацікавлення, то більше підстав сподіватися, що його мучитимуть не якісь дрібні й неважливі, сказати б так, партикулярні питання, а вузлові проблеми людських взаємин і людського життя взагалі.

Подруге: що вище й тонше відчуває мистець смак форми (це їде, як ми вже сказали, від хисту, але й від вишколу), то вища й вишуканіша буде в даному випадку лінія мистецького втілення нуртуючих у голові творця почувань і ідей - образів. Втілення вже суто літературного, в слові. Иде вже, так мовити, матеріяльно - творчий процес, процес належного опанування знаряддя - матеріялу слова — специфіка творчої праці письменника, на відміну від специфіки творчої праці мистця-маляра, скульптора, музики тощо. Тут образи - ідеї народжені в голові письменника набувають окреслених форм, вирізьблених ліній „початку і кінця, стають „мистецьким фактом" — літературним твором.

Звідси ясно, наскільки складніша праця письменника, ніж, скажімо, публіциста, де автор, щоб не бути надто „сухим", послуговується готовими образами - ілюстраціями (узятими таки з літератури мистецької), додаючи їх для уяскравлення, а то й для улегшення сприйняття подаваних читачам своїх думок-тверджень.

Ми вище сказали, що ідеї літературно - мистецького твору живуть в образах. Тепер слід піти далі: якщо вони „живуть", то це значить діють як живі люди, особи чи персони. Звідси термін „образ-персонаж", або просто „персонаж", чи „герой" (або „дійова особа") літературного твору. Само собою, таким „персонажем", чи „героєм" буває не лише окрема особа, а й група, чи гурт осіб, що виступають як щось нерозривно ціле.

Боротьба за форму. „Форма" й „ідейний зміст"

Вичуття форми у письменника має бути інтеґральне. Мова бо не лише про форму „образів - персонажів", образів суспільних явищ та явищ природи, але і про форму літературно-мистецького твору як цілости.

Тож потрібне вичуття форми не лише в пляні точности, але і в пляні міри; не лише в пляні просторово - пластичному, але і в пляні ритму, темпу дії. Твір мусить жити в ритмі, щоб читач відчував його життя в своєму серці! Ось, скажімо, бувають у творі персонажі наче неживі. Чому? А тому, що даний персонаж кожною своєю появою не додає нового в окресленні („виявленні") себе й інших, отже не посуває наперед творчої дії. Такий персонаж неминуче деградуватиме в очах читача як живий образ, блїднутиме й застигатиме, справляючи кінець - кінцем враження схеми або манекену.

Але більше того. Не лише образи - явища природи та образи - речі (у творах, напр., символістичних), а навіть звичайні речі з обстанови в літературно - мистецькому творі мусять діяти, а не бути голим реквізитом. Пригадайте дотепну заввагу А. Чехова (цитую з пам'яті, в перекладі): „Якщо на початку твору на стіні висить рушниця, то в подальшій дії вона конче мусить вистрелити!" — Нічого статичного! — пригадуємо ще собі слова нашого вчителя літератури.

„Штука (тобто мистецтво) — то є штука: я не пхаю туди жадних ідей!" Так висловився наш відомий поет, і цей вислів часто-густо трактовано як категоричне заперечення ідейного змісту творів мистецтва.

Величезне непорозуміння! Згаданий вислів - заява заперечує не наявність у літературному творі ідей, а „впихання" їх туди і свідоме підпорядкування їм образів, що в цім випадку, як це вже ми з'ясували вище, навіть не будуть мистецькими, бо виконуватимуть підрядну службову ролю ілюстрацій - прикладів. Не проти ідейного змісту й впливу літературного твору виступають адепти так званого „чистого мистецтва", а проти наперед повзятої (чи пізніше „приточеної", в процесі „віддачі на папері") тенденції, на кшталт якоїсь „генеральної лінії", замовленої чи подиктованої мистцеві збоку. Саме збоку, бо власні ідеї творця, виношені і вигріті в голові й серці, не існують відірвано від уявлюваних ним мистецьких образів, десь поза ними. Тож і не може бути мови про їх „впихання" в образи, в мистецьку творчу тканину — вони (ідеї) — вже там.

Власне, з реакції на повінь нібито мистецької, а в суті справи грамофонами публіцистики і народився отой гучний і задавакуватий клич: „Мистецтво — для мистецтва", що в такій своїй спрощено - задерикуватій формі призвів був до чималого сум'яття умов серед людей, які схильні насамперед бачити букву.

Боротьба за специфіку літератури (красного письменства), протест проти підпорядкування її завданням аґітпропу (не конче совєтського!) — таке здорове зерно і така суть міститься в кличах так зв. „чистого", „автономного" мистецтва.

Ірина Ш. Шуварська

* * *

Від першої хвилини вірний напрям
Дорогу клав до Тебе життьову,
Людино найдорожча! Чи назву
Цю зустріч словом, що, немов повітря,

Вийде у груди, що лиш ним живуть,
Коли воно солодким звуком п'яне
Тремтить прозоре літом в світлі раннім
І в ньому срібні ластівки пливуть.

Я повторятиму твоє кохане
Високорадісне, як хміль, ім'я;
Глибоковтішне, тихе, ніжне, любе.

Промінначко моє ти, небом дане,
Розцвіле деревце мого життя,
В тобі мій зір на все свій відблиск губить.

З мистецької виставки Гніздовського

Ню Йорк. — Яків Гніздовський, відомий український мистець, відкрив минулого понеділка свою одноособову мистецьку виставку в Вард Еґґелстон Ґалеріях при Медісон евеню. На виставці є 24 експонати, олія і скульптура, а відома із своєї строгости нюйоркська критика частинно вже попередила саму виставку прихильною оцінкою творчости Гніздовського, підкреслюючи окремо її український характер. На фото: Птах, теракота, показана на виставці скульптура з цього року.

МИКОЛА САДОВСЬКИЙ І БОЛЬШЕВИКИ

Корифей українського театрального мистецтва Микола Садовський був приневолений, так як тисячі українських патріотів, після програної українсько-московської війни, податися 1920 р. на еміґрацію. Наша еміґрація розбрелися по Европі. а Микола Садовський опинився на Карпатській Україні, де зразу взявся до праці для українського театрального мистецтва. Зорганізований тут ним український театр став одним з головних чинників піднесення української національної свідомости.

Але туга за рідними степами, які виростили великого мистця, за широкою театральною діяльністю, були головним мотором, що спонукав Миколу Садовського до повороту на Україну. І так в 1927 році повертається великий артист туди, куди тягнули його серце та думки.

Большевики залишили Садовського в спокою. Вони не мали відваги примінити супроти нього якісь репресії. Популярність Миколи Садовського була на Україні така велика, що вона здержувала большевиків від переслідувань. І вони постановили використати цю популярність, а також незрівняний мистецький талант Садовського для своїх цілей. Вони запропонували мистцеві зорганізувати в Харкові „Академію Українського Народного Мистецтва". Відповідь Садовського була така: Погоджуюся на пропозицію, але під умовою, що Академія буде зорганізована не в Харкові, але в Києві, бо це є столиця України. Це був протест проти політичних потягнень московських большевиків. Вони на це не погодилися і організування Академії розбилося.

Микола Садовський і його невідступна партнерка, незрівняна театральна артистка Марія Заньковецька та Опанас Саксаганський, виступають тепер вряди-годи на гостинних виступах, в різних містах України. Таким характеристичним виступам являється виступ Миколи Садовського в Одесі 1927 р., в театрі Держдрами. Ставлено „Бондарівну". Велика театральна заля була вщерть наповнена. Сама поява Миколи Садовського на сцені викликає бурю оплесків, оклики „слава!" довго не вгавають, на сцену сиплються квіти. *Це повторяється після кожної дії. А як вистава покінчилася, то глядачі не опускали залі, а оплескам та окликам захоплення не було* кінця. Ціла сцена була вкрита верствою квітів.

Це був не тільки вияв захоплення, але і наявна демонстрація українства проти московського окупанта. Глядачі знали, що тоді, як українське слово загнали були московські царі у підземелля, то в театрі Садовського воно вільно лунало. Не помогло большевикам і те, що, окупувавши Україну, висвітлювали в кінотеатрах протиукраїнський фільм, який подавав подію проголошення Соборности України, з дня 22 січня 1919 р., як „націоналістично-буржуазну провокацію", а де можна було бачити і Миколу Садовського в козацькій ноші на коні, як головного впорядчика цього свята.

Належить піднести, що в цьому часі (1927-1928) грав визначну ролю в українському житті в Одесі „Українбанк" та його працівники. Але незабаром почали московські окупанти ліквідувати цю українську станицю, засилаючи її працівників на Сибір, в тюрми або на смерть.

Пробували большевики втягнути Садовського і до фільму. Грав він в фільмі „Останній рибалка", при чому режисер був думки, що характеристичні козацькі вуса Садовського були надто „козацько-націоналістичні", і тому треба їх підтяти.

— Підтинайте, сказав мистець, пропала Україна, хай пропадають і вуса.

За Іваном Ковалевським, подав В. Б.

Найкращі фільмові артисти в 1953 році

Фільмові нагороди „Оскар" за найкращу гру в 1953 році дістали такі артисти: Вільям Голден за ролю в'язня в фільмі „Сталяг 17" та артистка Одрі Гейберн за свою ролю в фільмі „Римське дозвілля".

Як много важить слово...

(Рефлексії з приводу деклямації п. Ліди Крушельницької на Шевченківській Академії в Ню Йорку 28 березня 1954.

Світла на залі погасли. Куртина безшелесно піднімається вгору і прожектори освітлюють на сцені зодягнену в чорну сукню жіночу постать. Лиця зодягнутої в чорне жінки не видно, бо її голівка, в поважній задумі, похилена вниз.

Святочна тиша царить на залі та на сцені.

І, ось, зачинають плинути зі сцени зразу притишені, наче шепотом, наче якось боязко вимовлені слова: „Я сирота з Вільшаної..." Так, це знайомий голос п. Ліди Крушельницької, що деклямує заповіджений у програмках „Лебедин".

Але ви вже забули, хто це говорить та де ви находитеся. І самі не знаєте, як це сталося, що ви покинули розкішну залю театру, переширяли океан, континент і опинились ген-ген, там далеко, далеко, на нашій рідній Україні. Ось, ви вже в Лебединському манастирі. Бачите, як стотисячними пожарами палає весь край, як кров'ю стікає земля, як труситься кат перед кривавою рукою месника... Раз грозою громів, то знову щебетом пташини несуться зі сцени слова відомої поеми Шевченка... Та чи справді відомої? Безперечно, ви читали її не раз і не два. Деякі її частини й напам'ять вивчали. Але ви аж тепер бачите, що до цієї хвилини ви її таки не знали! Ви бачите нещасну сироту Оксану і разом з нею переживаєте її страшну трагедію. Ви чуєте, як серце вам стискається з невимовного болю, як сльози тиснуться вам до очей. Мимоволі згадуєте, коли це з вами подібне діялось. Так, було це, здається, вже три рази. Раз, як п. Леся Кривіцька, в краю ще, деклямувала Шевченкову „Наймичку", другий раз, як слухали ви незабутнього Геника-Березовського, а третій раз було це вже тут, в Америці, як незрівняний Блавацький у Стефаниковій „Землі" розмовляв з Богом та з жайворонком про своїх синів... А тепер оце вже вчетверте повторюється з вами це саме. Вам соромно добувати хусточку і витирати нею очі. *Але через хвилину-дві ви вже не соромитесь, бо бачите, що коло вас діється те саме.* Нарешті ви віддихаєте з полегшою. Бо ось сирота-Оксана вже сміється! І вам стає так радісно на душі. І ви смієтеся разом з нею і разом з нею радієте, що вона вже скоро віднайде своє щастя.

Слова на сцені мовкнуть і ви, забуваючи про поважний характер цієї академії, зачинаєте, зі сотнями других, бити грімке „браво!" Щойно після декількох хвилин пригадуєте собі це і перестаєте плескати в долоні. Але другі ще далі плещуть, довго, довго... Тільки це вже вас не нервує, і ви не кажете, що „деяка частина публіки некультурна". Тепер ви цю публіку розумієте. Так само, здається, розуміє її і прощає їй цей „нетакт" і Шевченко. Бо ось як радісно всміхаються там, на сцені, Його добрячі очі... Так. Він радий і гордий, що таку славну доню собі викохав...

Я. Г.

Яким Вечер

ПОЖАРИ НЕБЕС

Великий астроном, автор „Гармонії Світу", творець законів про рухи плянет, Йоган Кеплер, пише:

Переді мною щодня
смерть стоїть, знаю це певно,
але, як дивлюсь на хор
зір, що кружляють в небі,
чуюся вивищений,
сівши при Божій трапезі,
де життєдайний напій
Бог сам, Господь подає.

Якщо у літній вечір, теплий і лагідний, як материні долоні, чи як Мадонни Гольбайна — у вечір, коли шум річки стає чарівною піснею, а людина, заслухана у ніч, розгортає рамена, щоб обійняти світ; якщо в такий лагідний вечір глянемо на небо, то побачимо на ньому тисячі зір — через середину срібний пояс Чумацького шляху. На півночі блищить Великий Віз, блимає Полярна Зірка, далі на південь ясніє сузір'я Кассіопеї. Ще далі Оріон, підперезаний трьома ясними Косарями, пишається на небі ще яснішою Бетейґезою, Белятріксом, Ґіґлем, Альнітаком і Анілямом. Ще далі зоріють Плеяди, — семизір'я, що його шанували єгиптяни, обожували греки, оспівували поети всіх часів, — наш Волосожар.

Нас, захоплених красою зоряного неба, опановує глибока, неземна, космічна побожність.

Хіба не більше, як 300 тисяч літ минуло від того часу, коли людина вступила на перший ступінь свого розвою, коли з правічної темряви блиснули перші почини людського і творчого інтелекту. А однак, з десятьох тисяч поколінь, що проминули від того часу, 9990 вважали землю за осередок всесвіту, не маючи поняття про його ґіґантичну будову.

Живемо у великій добі астрономії. За короткий час останніх 30 років ми заглянули у всесвіт далі, як за час розвою 9999 поколінь. Живемо на грані епох, на порозі великих таємниць.

Ми навчилися в ці останні роки відшифровувати вісті, що їх приносять нам полум'яні посли — світляні промені з далеких прірв всесвіту, з далеких мряковин, з далеких зір. Змушуємо ці промені переходити крізь складні, бистроумно уложені сочки телескопів і рефракторів, що дає нам можливість означити положення зірки на небосхилі й його зміни. Це дозволяє нам визначити віддалення зірки, її ясність, її барву а тим самим і температуру. Вклинюємо світляні промені в круті коридори спектрального апарату, де вони розщіплюються в каскаду барв, де чорні пасма Фравнгофера свідчать про присутність тих чи інших хемічних первнів, а їхнє подвоєння чи потроєння — про ступінь йонізації первнів. Так довідуємось про вік зорі, про її хемічну будову, про її оборотовий рух; великими, з неуявною докладністю виготовленими інтерферометрами, виміряємо промір зірки. Все це допомагає нам прочитати у вогняному посольстві світляного променя відповідь на найважливіші питання новочасної астрономії: яка є величина всесвіту, яке його минуле, яке майбутнє.

У дослідах велику ролю відіграє проблема нових зірок.

Нам здається, що вигляд неба за виїмком місяця, сонця й плянет, незмінний. Та в дійсності зірки мають свій питомий рух, тільки що він малий і з віддалі, в якій зірки знаходяться, можна його завважити лише по сотках років. Великий Віз мав за грецьких часів той самий вигляд, що й сьогодні. І треба дуже досконалих апаратів, щоб спираючись на відповідних теоріях, довести зміну в розміщенні зірок.

Але є ще й інші зміни:

В р. 134 перед Христом зауважив Гіппарх, славний грецький астроном, серед зірок констеляції Скорпіона нову зірку. Це відкриття спонукало його до виготовлення першого каталогу зірок, в якому він списав 1080 зірок і подав їхнє положення, геніяльно передбачаючи, що явище „нових зір" може повторитися. Татарський князь Улюґ-Бей, що заложив був у Самарканді величезну обсерваторію з дуже докладними як на той час приладами, виготовив новий каталог. Дальші каталоги виготовили Тихо Браге й пізніші астрономи, щораз збільшуючи кількість вписаних зір і щораз докладніше подаючи їхні координати.

1572 р. славний учений Тихо Браге з Праги зауважив нову зірку в сузір'ї Кассіопеї. Згодом ця зірка набула такої ясности, що її можна було бачити і вдень.

До 1900 року завважено таких зір 26. Першою „новою" зіркою 20 століття є „Нова Персеї". Доктор Андерсон вночі проти 21 лютого зауважив — на своє велике зчудування — в сузір'ї Персея зірку, якої в цьому місці ніколи не було. Не довіряючи своїм очам, перевірив за зоряними мапами, що дійсно це була „нова зірка".

Фотографія уможливила відкриття більшої кількости нових зірок. У нашій галяктичній формації, Чумацькому Шляху, з'являється щорічно коло 25 нових зірок. Для прикладу подаю опис явищ, що супроводили появу нової зірки в сузір'ї Орла, в 1918 р.

На старих тридцятилітніх знімках в місці, де пізніше з'явилася нова зірка, була зірочка 17-ої величини, отже слабша від найслабшої ще не озброєним оком видної зірки. Ще 5 червня мала вона звичайний вигляд, але два дні пізніше, 7 червня, стала такою ясною, як Антарес; наступної ночі, як Сіріюс. В трьох днях, її світло стало в 100 тисяч разів ясніше. Її ясність, перед тим тільки в чотири рази більша від ясности сонця, стала більша в 400 разів. Та ця ясність раптом почала спадати, спочатку скорше, потім повільніше, а по 18 днях впала до 8 величини. Сьогодні ця зірка є знову зіркою 11 величини і по ній тяжко пізнати, яку вона пережила пригоду. А коли її пережила? Зірка ця віддалена від нас на 1200 світляних років, тобто, рахуючи, що світло перебігає 300 тисяч кілометрів на секунду, — 11 тисяч більйонів кілометрів. Отже в дійсності, катастрофа зірки мала місце 1200 років перед 1918 р., себто в добі, коли на заході Европи щойно кристалізувалася франконська держава.

Однак цілком без наслідків ця катастрофа не лишилася. Зірка має тепер удвоє більшу температуру, а довкола неї з'явилася мряковинна оболона, що є рештою газів, викинених з величезною швидкістю при цій ґіґантичній експльозії. Обсервація показує, що ця оболона розширюється і віддалюється від зірки — як доводять поміри — зі швидкістю 1700 кілометрів на секунду.

Чому появляються нові зорі? Причини можуть бути різні. Поперше, може статися, що дві зірки — у своїй довгій блуканині по нетрях всесвіту — зударяться. Енерґія, звільнена таким ударом, була б неймовірно велика. Її цілком вистачило б, щоб зростом ясности зірки в 10 тисяч разів повідомити нас про катастрофу. Та тут насуваються такі завваження: Коли уявимо собі сонце у вигляді вишні, що лежить на столі в Ню Йорку — тоді увесь соняшний уклад, з Землею, Марсом аж до Плутона — змістився б в цій самій і кількох сусідних кімнатах. Найближчі зірки — вишні треба б, однак, примістити: одну в Шікаґо, другу в Сан Франсіско, третю в Мехіко. Так застрашально порожній всесвіт. Отже, як малоправдоподібним є, щоб два човни, розгублені в океані, зустрілися, ще менше правдоподібна є зустріч двох зірок, розгублених у просторах всесвіту. У нашій стелярній системі, тобто в межах Чумацького Шляху, така зустріч можлива хіба раз на багато мільйонів років. Тому зударами двох небесних тіл появи нових зірок пояснити не можна. Більше правдоподібне було б припущення, що зірка у своїй мандрівці входить всередину космічної газової мряковини. Це могло б ставатися частіше, але трудно було б тоді вияснити величезний зріст температури.

Найновіша теорія говорить, що кожна зірка переходить у своєму житті, що триває більйони років, таку катастрофу. А саме приходить момент, коли рівновага сил, що діють на зірку, захитується, при чому наступає явище, подібне до вибуху. Енерґія, нагромаджена всередині зірки, звільнюється. Джерелом енерґії є розклад атомів — і тому вона така велика. Одночасно з викиненням поверхневих верств зірки в простір, зірка переходить в новий стан рівноваги, в якому набуває більшої густоти й вищої температури.

Чи сонце переходило вже катастрофу, подібну до вибуху нової зірки? Ні! Доказом цього є спектральний тип сонця, різний від типу екснових. Не виключене однак, що подібна катастрофа станеться. Досліди над силами, що діють на сонці (ґравітація, струм променисто-тепловий, охолоджування поверхні і т. п.), не вказують, однак, на захитання рівноваги цих сил в близькому майбутньому (тобто протягом наступних мільйонів років!). А проте, якби це сталося, то люди зауважили б, за вісім з чвертю хвилин по катастрофі, надзвичайно ясний розблиск сонця, в 40-100 тисяч разів більший, як дотепер. Дальшими подіями люди вже не журилися б: за кілька хвилин тиск променів і гаряч обернули б Землю в пустелю, в пожарище без атмосфери, бо молекули повітря набрали б такої швидкости, що повтікали б у простір, перемагаючи притягання землі. За добу вдарила б в Землю хмара викинених сонцем газів — і в тій горіючій імлі Земля випарувала б як крапля води в літню спеку. Це був би кінець, що його може спричинити й відповідна кількість атомових бомб.

21 лютого 1939 р. повідомила астрономічна централя в Копенгазі всі більші обсерваторії, що в одній з далеких мряковин-туманностей, серед сузір'я Панни, американський астроном Цвікі відкрив фотографічною методою нову зірку.

Ми говорили вже, як страхітливо далеко віддалені зірки одна від одної. Проте вони — а є їх мільйони — творять цілість, яку називаємо Чумацьким Шляхом, Молочною Дорогою або „нашою" Галяктикою. Є це, сказати б, вища організаційна одиниця зір. В межах галяктики зоріє від 100 до 300 тисяч мільйонів зір. Тож розміри Чумацького Шляху

(Закінчення на стор. 4-тій)

П. Василенко

ЗОЛОТОВЕРХИЙ КИЇВ

„Вітай, замріяний, золотоглавий,
На синіх горах!...
...мандрівче, тут на пісках стань,
Глянь на химери бароккових бань,
На Щеделя білоколонне диво.

Живе життя, і силу ще таїть
Оця гора зелена і дрімлива
Ця ЗОЛОТОМ цвяхована БЛАКИТЬ

М. Зеров.

КИЇВ!.. Саме це слово магічно діє на кожного українця! Це ж серце Української Землі, це Святе Місто української слави! Святий апостол Андрій Первозванний поставив хрест на Київських горах „і його благословенство не загине, і церква його імени, височіючи над Києвом і Дніпром, „мов голуба закам'яніла мрія" всякчасно віщує і „в добі негодній" прийдешню благодать краєві та древнім пурпурам стольного города. В віддалі днів уже рокочуть труби ВОСКРЕСІННЯ УКРАЇНИ!" (М. Орест). Це місто, звідки ясне світло Христової Науки розійшлося по всьому східньо-слов'янькому світові. Це столиця могутньої Київської Руси-України з її славетними великими князями Володимиром Святим і Ярославом Мудрим. Свідок тих славних минулих часів є 900-літній храм святої Софії, велична святиня України і найдорогоцінніша пам'ятка високого мистецтва старої України! І до наших часів „вічним сяєвом, прозора і легка, горить мозаїка Софії злототкана" (М. Бажан). Її не зруйнували хижі татарські орди, її не посміли знищити большевики в часи масового руйнування українських святинь, заціліла вона з її величавою „Нерушимою Стіною" і в огні та полум'ї другої світової війни:

„Хрестом прорізавши завісу дима,
В красі, яку ніщо не сокрушить,
Свята Софія, ясна й незрушима,
Росте легендою в блакить". — (Ю. Клен).

Величний храм, як символ невмирущости України, височіє над столицею Української Землі:

„Тайни тисячоліття — в Софії стрункій,
Що поблідла, але ще ясніше, ще вище
Вироста, як молитва, в блакить." — (Є. Маланюк).

Зруйнований московськими ордами Андрія Боголюбського, а пізніше татарами, Київ знову відродився і став центром культури і освіти за славних козацьких часів. Понад сто років тому Київ став центром українського національного відродження. Палке слово Великого Кобзаря України знайшло найбільший відгук серед кирило-методіївців в столиці Української Землі. Шевченків спів, за свідченням Куліша, був для української тогочасної молоді „воістину гуком воскресної труби архангела. Коли говорено колинебудь по-правді, що серце ожило, що очі загорілись, що над чолом у чоловіка засвітився полум'яний язик, то це було тоді в КИЄВІ". В часи московського лихоліття на Україні Київ завжди був центром української національно-політичної боротьби. В роки Визвольної Революції „потужні ріки дзвону Лаври і Софії" злилися з переможними звуками „золотого гомону" воскресного дня України:

„Він був мов жрець сп'янілий від молитви —
Наш Київ, —
Який моливсь за всю Вкраїну —
Прекрасний Київ!" — (П. Тичина).

Київ став центром відродженого державного життя, столицею Української Народньої Республіки. Пізніше під московсько-совєтською окупацією Київ довший час був осередком української національної культури, поки Москва не придушила її важким своїм чоботом і не потопила в морі крови рештки української культурної самостійности, замучивши і знищивши кращих синів українського народу. В 30-х рр. большевики зруйнували багато старовинних українських церков у Києві, величних пам'ятників українського мистецтва і архітектури. Тоді висаджено в повітря Золотоверхий Михайлівський Манастир, збудований в XI ст., і багато інших українських святинь. В 1941 році, відступаючи під тиском німців, большевики мінували Успенський Собор у Києво-Печерській Лаврі, і він, через злочинну байдужість німецького командування, був висаджений в повітря в листопаді 1941 року. За свідченням Л. Форостівського, большевики плянували знищити і Собор св. Софії. „Вже майже перед втечею з Києва, — пише Л. Форостівський, — на територію городка, де міститься Собор, заїхала автомашина з вибуховими речовинами для мінування. Врятування нашої національної святині маємо завдячувати героїчній відвазі п. О. Повстенка, який не допустив цього злочину, переконавши „патріота" у військовій шинелі (що мав мінувати Собор) повернути назад машину з вибуховими речовинами".

Тепер Київ опинився знову під владою окупантів, що провадять шалену русифікаційну політику і несамовито фальшують славну минувшину українського народу, а також і минувшину столиці України.

Правдивий образ української столиці в її минулому і сучасному подає проф. О. І. Повстенко в своїй великій праці під назвою „ЗОЛОТОВЕРХИЙ КИЇВ", що має вийти окремими зошитами цього року у місті Вашингтоні.

Перший зошит цієї цінної праці про столицю України уже вийшов, і український читач має можливість прочитати першу вступну частину „Київ — вічне місто", в якій розповідається про історію заснування Києва і про Великокняжий Київ. „В щасливу добу князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого столиця величезної східньоевропейської Української Держави була дуже популярна не тільки серед найближчих сусідів, а й серед віддалених народів Европи та Азії і набула значення великого політичного, адміністративного, культурного і торговельного центру для всієї Европи" (13 ст.). Про цей справді „золотий вік" української державности докладно розповідає проф. О. І. Повстенко в першому зошиті сво;ї дуже цінної праці. Автор розовідає про велике міжнароднє значення Української Держави тих часів, про широкі зв'язки її з великими державами Европи, про надзвичайний розквіт культури. „В цей золотий період розквіту давньоукраїнської культури у всьому відбивається високе почуття національної свідомости й глибокої любови до своєї батьківщини й її столиці, національної гордости тогочасного вояцтва, що воліло полягти в нерівній боротьбі, ніж посоромити честь своєї землі" (21 стор.). Далі автор подає цікаві відомості про оборонні споруди Києва, про плянування Києва та головніші його будови за княжих часів.

В першому зошиті понад 20 ілюстрацій: мапи, репродукції старих малюнків, фотосвітлини металевих виробів, золотих прикрас, мистецького оформлення книжок, грошей тощо. На першій сторінці обгортки подано малюнок величавого пам'ятника великому князеві Володимирові Святому. На останній сторінці — герб міста Києва. Велику цінність становлять численні цитати з старих письмових пам'ятників, з літописів та інших документів. Науковий характер книжки сполучено з популярним викладом, тому ця праця однаковою мірою цінна буде і для науковців і для найширших мас читачів. На високому рівні стоїть мистецьке оформлення книжки. Автор, сполучаючи в своїй особі фах інженера-архітектора, талановитого мистця-художника, педагога-професора вищої школи і науковця та літератора, зумів показати всі свої здібності у виданні цієї прекрасної праці про столицю України.

Початок вдалий і прекрасний! У дальших зошитах буде подано історичний огляд Києва і його розвитку від найдавніших часів аж до нашого часу. Текстова частина закінчується в 5 зошиті; решта сім зошитів праці проф. О. І. Повстенка становитимуть чудовий альбом репродукцій з першорядних фотознімків найвидатніших святинь українського народу — величних храмів св. Софії, Києво-Печерської Лаври, Київського Братства, Духовної Академії, Межигірського Спаса, Кирилівського і Видубецького манастирів та багато інших фоторепродукцій та ілюстрацій. Крім того в цьому альбомі будуть вміщені ілюстрації чудових краєвидів столиці України та її прекрасних околиць.

Книжка „Золотоверхий Київ" буде окрасою бібліотеки кожного українця, буде цінною настільною книжкою в кожній українській родині. Ціна цієї книжки (8 долярів) невелика, коли взяти до уваги, що книжка матиме понад 500 ілюстрацій і буде по-мистецьки оформлена. Автор видає цю книжку за свій кошт. Треба сподіватися, що українське громадянство своєю участю в передплаті на цінну працю про столицю України підтримає автора і уможливить йому видати всі 12 частин його надзвичайно цінної праці. „Золотоверхий Київ" проф. О. І. Повстенка — це плід його довголітньої праці. І не тільки праці самої, але й великої любови та ентузіязму до української національної справи. Ми були свідками, як автор працював над цією книжкою останні два роки: втомлений після „заробітчанської" праці, автор цілими ночами просиджував, працюючи над рукописом своєї книги, рисуючи мапи, друкуючи на „веріатайпері" текст, готуючи ілюстративний матеріял, працюючи над оформленням мистецької обгортки тощо. В уяві автора стояв рідний Київ з його прекрасними пам'ятниками української національної архітектури та з його чудовими краєвидами. В передмові до своєї книжки автор так описує красу української столиці: „Відбиваючись у дзеркалі вод Дніпра, ці устелені шовковим зеленим килимом київські гори разом із своїми чудовими будовами, золотоверхими церквами і дзвіницями від самих Видубечів каскадами спускаються вниз аж до Подолу, утворюючи неописану в своїй красі панораму міста, особливо в ясну зоряну ніч, коли Дніпро віддзеркалює в собі ці чудово-феєричні силюети з мерехтливим світлом з вікон міських будов і ліхтарів та сяйво світил небесних".

Автор висловлює тверду надію, що після жахливих часів нищення большевиками та німецькими окупантами перлин української національної архітектури — величних храмів великокняжої та гетьмансько-козацької доби Києва прийде жадана хвилина визволення, коли буде відновлена Українська Незалежна Держава і коли „над Києвом тріюмфально замайорить жовтоблакитний прапор волі з маєстатичним тризубом", і тоді, вірить автор, „український народ розбудує свою чарівну столицю і увінчає її золотою короною, відбудувавши всі знищені архітвори — її золотобанні храми. І тим повернена буде Києву його давня традиційна назва ЗОЛОТОВЕРХОГО".

ПОЖАРИ НЕБЕС

(Закінчення зі стор. 3)

величезні: його промір становить щонайменше 100 тисяч світляних років. Щоб собі уявити ці числа, уявім, що вся соняшна система міститься в одній маленькій порошинці. Тоді найближчі зірки, наші сусідки-порошинки, знаходилися б у віддалі 60 цм. Розміщуючи в такому мірилі 300 тисяч мільйонів зірок-порошинок, ми б виповнили ними простір у формі сочки, що її краї були б в Києві з одної, а в Токіо з другої сторони. В п'ять разів дальше, отже вже за межами Землі, треба було б помістити дальші сочки — галяктики, що складалися б знову зі соток мільйонів порошинок і творили б нові системи. Таких нових „чумацьких шляхів" ми мусіли б помістити в просторі від 100 до 200 тисяч мільйонів. І аж тоді мали б ми модель всесвіту!

В дійсності найближча галяктика віддалена від нас на яких 500,000 світлових років. Тепер уже знаємо величину всесвіту: 100 тисяч мільйонів „чумацьких шляхів" по 100 тисяч мільйонів зірок — оце космічна таблиця множення.

Галяктики — „чумацькі шляхи" — називаємо неправильно мряковинами, або туманностями. Отож, нова зірка, відкрита Цвікем, знаходилася в мряковині, віддаленій від нас на кілька мільйонів світляних років, значить біля 100 мільйонів більйонів кілометрів.

Якщо нову зірку, що так далеко з'явилася, можна було вхопити на фотографічну клішу на тлі сріблистої мряковини, то тільки завдяки тій обставині, що зірка загорілась незвичайно сильним полум'ям. Як обчислено, сила світла відкритої Цвікем зірки дорівнювала світлові 100 мільйонів наших сонць. Такі нові зірки називаємо „суперновими".

Супернові з'являються дуже рідко. Мабуть одинокою суперновою, спостереженою в історичних часах в межах нашого Чумацького Шляху, була нова зірка з 1572 р., яку зауважив Тихо Браге, про що ми вже говорили. Можливо, що нова зірка, заобсервована китайськими астрономами в 1054 р., належала до цього типу, але напевно цього не знаємо. Зате фотографічні методи дозволяють нам реєструвати появи супернових в далеких мряковинах. Так спостережено супернову в мряковині Андромеди. В часі своєї найбільшої ясности, вона мала напруження світла, що дорівнювало світлові мільярда наших сонць! На кліші її було видно лише як малу точку, бо вона світила з колосальної віддалі 1800 світляних років.

Обчисляють, що протягом 25 днів ця супернова випромінювала стільки енергії, як сонце впродовж мільйона років. Отже поява супернової є найбільшою катастрофою в космосі з усіх нам знаних. Експансія супернової відбувається зі швидкістю від 6 до 10,000 км. на секунду.

Які ж причини цієї гігантичної катастрофи? Міс Пейн припускає, що це — розклад спеціяльного роду зірок, т. зв. зір-велетнів.

Є це зорі надзвичайно великих розмірів. Наприклад, червона зірка в Оріоні, Бетейґеза, має промір 420 мільйонів кілометрів, — отже в 27 мільйонів разів більша за сонце. Зірка Антарес в сузір'ї Скорпіона має промір 630 млн. км., а об'єм дорівнює 100 мільйонам наших сонць. Зовнішня і внутрішня будова цих зір-велетнів вже досить добре досліджена. Маса їх мала, — іншими словами, їх густота незначна. Бо якщо б так величезна куля мала густоту, як сонце, тоді її маса була б така велика, що промені, які виходять з неї, падали б на неї назад, як на землі падають камені, викинені вгору. При цьому така колосальна маса спричинила б велике закривлення метрики часо-простору, і простір мусів би довкола зірки замкнутися і вона вийшла б з нашого простору. Тому густота зірок-велетнів не дорівнює навіть одній тисячній густоти сонця. Такі зірки-велетні мали б, згідно з теорією міс Пейн, переходити якісь величезні катаклізми і з'являтися тоді яко супернові.

Проти думки міс Пейн можна б висунути декілька арґументів. У найновіших часах професор університету в Гамбурзі, Паскуаль Йордан, дав нову теорію супернових, — надзвичайно цікаву і сміливу.

В казці оповідається, як один чоловік входить до зачарованого замку. Перед ним відкриваються двері одні за другими, а кожна кімната гарніша, пишніша і величавіша від попередньої. Так перед людським духом відкриваються таємниці небес щораз дальші й глибші, а кожне нове пізнання є величавіше й могутніше.

Нові зірки, як людське життя, спалахують і гаснуть, хоч існували перед тим і існують по тому. Великі серця, як супернові, розгоряються і озорюють цілі народи а з'являються так рідко.

В теплий, лагідний вечір, задивлені в Пожари Небес, пам'ятаймо, що Великий Будівничий кинув у прірви простору великі таємниці; вони нас оточують, ми є їх частиною. А над нами — з о р і.

З ТЕАТРУ І СЦЕНИ

Нова комедія на сцені Українського Театру у Филаделфії

Український Театр у Филаделфії, що складається з акторів колишнього Львівського Драматичного Театру, зазнав у попередньому році великого удару зі смертю свойого мистецького керівника Володимира Блавацького. Але досвідчений ансамбль зумів затримати зорганізовані рамки і продовжувати свою діяльність. Вже продовж останнього року цей театр дав кілька успішних вистав не лише у Филаделфії, але теж на „виїздах".

Керівництво театром перебрав Володимир Шашаровський — добре записаний в історії Львівського театру характеристичний актор, як теж і вправний режисер вистав легкого жанру. У своїй праці зі складом досвідчених акторів, Шашаровський тримається зразків свойого непересічного попередника. Найбільша прикмета Шашаровського — це віддана праця. Він не лише режисер театру, але він теж провідник аматорського молодіяцького гуртка, він теж незамінний поставник різних сценок на всяких академіях і святах та й він теж керівник і виконавець мистецьких передач у филаделфійському радіо. В цій наполегливій праці Шашаровського для української сцени і його найбільший успіх.

В неділю, 28 березня ц. р. Шашаровський, а з ним і Український Театр у Филаделфії, записали на своє конто нову постанову комедії Богдана Нижанківського і Зенона Тарнавського п. з. „Чай у пана прем'єра".

Співпраця цих двох авторів відома здавна. Давно теж Зенон Тарнавський зацікавлений театром. Його п'єсу „Тарас Шевченко" ставив театр „Заграва" В. Блавацького ще перед двадцятими роками. Бог. Нижанківський — поет, який знає теж ціну дотепу та й легко ним орудує. Співпраця цих двох авторів давала гарні наслідки на сцені ревієвого львівського театру „Веселий Львів", яким вони керували під час війни.

Дія цього нового їхнього сценічного твору замкнена чотирма стінами вбогого однокімнатного помешкання політичного еміґранта, який колись був прем'єром у своїй країні, та й його шестиособової рідні: жінки і сестри, сина і доньки з нареченим (далі чоловіком) і служника - камердинера. Сюжету, який був би хребтом комедії, немає. Є типи, та й вони не всі комедійні. Сам прем'єр — це дистинґований, хоч здитинілий старичок, який (зовсім зрозуміло!) живе споминами про свою колишню високу позицію. Саме ця висока позиція колись і теперішня вбога дійсність мали б стати тлом для комедійної дії. Колись високо поставлена родина не може зжитись з обставинами еміґрації та й мріє про повернення давно - минулого. Головно пані прем'єрова живе неспокоєними амбіціями та й в цьому напрямі підбехтує свойого синка - картяра і гульвісу, який використовує становище і повагу батька для своїх невиясненних політичних заходів. Ця особа Аполінарія, яка повинна концентрувати на собі всю дію комедії, якщо вона мала йти згідно з вибраною авторами темою, — зовсім бліда, невикінчена і тому непереконлива. Знову ж інші постаті: Люна і її наречений та й тітка Клявдія — це радше типи з пересічної сальонової п'єси. Справжнім комедійним персонажем є камердинер Йосип, який не лише психологічно і сценічно вповні опрацьований, як тип комедії, але якому вложили в уста автори ввесь баґаж дотепних реплік на зразок Джанні з комедії дель арте.

Автори, чи може радше Зенон Тарнавський — знають сцену та й вимоги комедійного видовища. Не даючи ні повновартісних комедійних типів, ні плянової комедійної дії, вони дали ряд комічних ситуацій, переплели п'єсу багатьма дотепами, а також використали маловідоме нашому театрові сценічне переображення, яким часто користувався Піранделльо, коли актор на сцені раптом забуває про персонаж, який він відтворює, і говорить від себе та й дотепно. Це — як говорив Майк Йогансен — просування голови автора крізь лаштунки на сцену — проведене в комедії „Чай" оригінально та й із замітною інтеліґенцією.

В Америці й поза нею широко відома комедія Кавфмана „Тішмось життям". Там подібна проблема „ненормальної" родини, але там головна увага автора на типажі. Добре було б, щоб автори „Чаю" скористали з досвіду цього славного автора комедії.

Якщо „Чай у пана прем'єра" задумано, як сатиру на відому українську політичну родину, то — абстрагуючи від того, що це було б компромітацією та не на часі з уваги на недавну подію, — це авторам не вдалось, а публіка, в загальному, цієї вистави так не сприймала. Бо й сатири в цій погідній комедії майже нема. Самий прем'єр зображений навіть з гідністю, так що навіть, коли він займає місце служника в третій дії, нічим не втрачає з гідности людини, яка колись була на високому державному пості та й живе цією давньою традицією навіть на вбогій еміґрації. (Можна декому жити традиціями письменника, яким і не був, то ж і можна жити прем'єрові традицією свойого уряду, який йому таки колись належав).

Якщо вістря сатири мав би висловлювати висказ: „Ви там сидіть закордоном і не рипайтесь, бо в нас тут у краю вже свій уряд", — то це далеко не замикається помешканням однієї, нехай і визначної родини. Але вважаймо ці слова звичайним, може і малодотепним, „дотепом" і не можемо ніяк вважати комедію Нижанківського-Тарнавського сатирою. Натомість вона повна легкої і дотепної розваги.

З акторів на першому пляні був Володимир Шашаровський не лише тому, що цю ролю автори найкраще „комедійно" викінчили, але й тому, що Шашаровський — це один із кращих наших комедійних акторів. Він добре передумав ролю і відтворив її не лише переконливо, але й ефектовно. Він теж найбільш „трагічна" в комедії постать, бо він найбільше живе прив'язанням до того, що було. Шашаровський теж прегарно вміє „подати" дотеп, хоч він і відомий.

Вжився в ролю теж Ярослав Пінот - Рудакевич. Це його заслуга, що постать прем'єра зображено з гідністю, ні одного зайвого руху. Публіка вповні співчуває з тим, колись визначним урядовцем, який після десяток років піклується далі своїм урядом і навіть плянує вирішення невирішних справ. Під час сценічного переображення в другій дії, коли він вигукує: „Кінчайте! Думаєте, що мені приємно тут так сидіти за столом?" — Рудакевич був капітальний.

Віра Левицька була втіленням прем'єрової. Вона, може, замало амбітна й обдумано перфідна для підкреслення теми. Саме на цьому персонажі бачимо, що режисер не потрактував ролі в зовсім комедійному аспекті, а радше текст комедії не підсунув йому такого трактування теми.

Найбільше це замітне на ролі Аполінарія у виконанні Євгена Левицького. Це зовсім поверховний персонаж — добре виголений і прилично вбраний, але без запляннованого сценічного завдання. Його довгі промови навіть недотепні, а постійні вигуки: я син прем'єра !— зовсім не смішні, бо й чому ж (це ж факт).

Влавацька і Карп'як були немов ілюстраційною вставкою з якоїсь сальонової п'єси. Блавацька чарувала безпосередністю і легкістю, а Карп'як ефектовно вложився в ролю аманта. Його вклад комізму у цю комедію — хіба його прізвище Приск. (Але чи воно таке комічне, є комічніші).

Степова мала теж вповні позитивну ролю.

Увесь ансамбль рутинований і по його боці найбільша заслуга успіху. Декорації В. Клеха — вдатні. Публіка мала легку і дотепну розвагу.

Авторам варто застановитись, чи не взятись „поважно" писати комедії, без того, щоб шукати сатиричних уколів. Просто: легка комедія із життя. На цьому шляху вони могли б себе віднайти і мати успіх. А варта за це діло взятись хоч би для цього театрального ансамблю, який найкраще себе може проявити в комедії.

(от)

„ТРУБАДУРИ З НАЄҐРА" У ФИЛАДЕЛФІЇ

Концерти легкої музики завжди користувалися популярністю та великою фреквенцією.

Пригадаймо давні часи і такі львівські ансамблі як: мініятюрний хор студентів Юстона (Юзькова), квартет Козака, Курочка, жіночий квартет „Богема" під муз. кер. Балтаровича — на еміґрації в Німеччині жін. квартет „Богема" під муз. кер. О. Плешкевича і такий же квартет „Роксолянки" під муз. кер. Я. Палидовича.

Очевидна річ, що всі вони мали більшу чи меншу мистецьку вартість і кожний такий ансамбль на свій спосіб був оригінальний і цікавий.

На цьому континенті легка музика має свою специфіку (більший акцент на ритм як на мелодію).

У нашому музичному житті відчувається потребу музичних імпрез легкого жанру, тому поряд з цим не розумію, чому деякі наші фахівці в цьому відношенні, які могли б поставити таку імпрезу на відповідному мистецькому рівні, прямо іґнорують цей жанр.

Не диво, що поява перших в Америці ревелерсів „Трубадури з Наєґра" була зустрінута публікою з великим зацікавленням. Ґваранцією чого було прізвище Юрія Лаврівського з „Веселого Львова", відомого інтерпретатора пісень легкої музики. На превеликий жаль, ми прикро розчарувалися, прослухавши їхній концерт.

„Претензійна фірма" — Трубадури — дала свій самостійний виступ у Филаделфії, дня 4 квітня ц. р. у великій залі Горожанського Клюбу.

Подивляємо п. Лаврівського, що він, користуючись давніми успіхами мав настільки відваги, щоб виступити з безголосими в розумінні вимог такого квартету. В такому квартеті кожний є солістом, а всі разом творять мініятюрний, але густий звучанням хор. Всі голоси обов'язково повинні мати приємний тембр; зокрема тут велику ролю відграє другий тенор, бо функція першого тенора полягає на різного роду ефектах, так як у жін. квартеті перше сопрано повинно мати навіть малу кольоратуру (пригадаймо собі Любцю Суботівну з львівської „Богеми"). У „Трубадурів" другий тенор — це було порожнє місце. Щодо самого Лаврівського — він, як соліст - пісенькар дуже добрий, але в квартеті за різко відрізняється від других.

Щодо баса — то не тільки, що „Балюти не було чути", але чомусь цей голос не звучав чисто. Взагалі чистота тональности квартету — це був „чаптер ін гімселф". Натомість „Трубадурам" не можна закинути, що були погано одягнені. Не гірше з одягами виходило в арт. Ірини Лаврівської, що бездоганно вела програму.

Що до програми — то двадцять п'ять відсотків програми — це були старі „шляґери", а нові речі якісь дуже скучні. Аранжування нецікаве, а безперервне „трам пам-пам" заглушувало мелодію. Закінчення пісеньок без ефекту. Щодо акомпаніяменту — відчувалося брак симбіози з виконавцями.

Про тексти важко щонебудь сказати, при наявності музичних недоліків основного порядку. Крім цього дуже штикульгала дикція, чи пак артикуляція слова.

Реасумуючи все до купи — можна з абсолютною певністю ствердити, що з цієї муки хліба не буде.

Незалежно від всього, якщо б на обріях з'явився добрий мініятюрний ансамбль (від терцету почавши і на міш. октеті скінчивши) мав би успіх запевнений, тим більше, що публіка цей жанр дуже любить і навіть невдалий виступ „Трубадурів" не всилі публіку відштовхнути від цього жанру.

Остап Одинський

Тосканіні закінчив свою 68-річну диригентську кар'єру

Останньої неділі світової слави диригент Артуро Тосканіні закінчив свою диригентську кар'єру, продириґувавши концерттом Симфонічної Оркестри NBC в Карнеґі Голл. Це був останній виступ славного диригента. Але не знали про це ані оркестранти, ані численна публіка, що виповнила по береги велику залю, ані мільйони людей, які слухали програму, що складалася з творів Вагнера. Знав про це тільки директор радіовисильні Дейвід Сарноф, якого про своє рішення повідомив Тоскані, попросивши не подавати цього до публічного відома перед концертом. Коли пролунали останні акорди хору з „Майстерзінґерів", він зійшов з підвищення, і диригентська паличка з його руки випала. Один оркестрант підняв її і дав маєстрові, який поволі залишив залю. Публіка кілька хвилин оплескувала порожню естраду, але маестро вже не появився. Так тихо закінчилася одна з найславніших мистецьких кар'єр, що впродовж 68 років захоплювала найвибагливішу публіку світу. Дехто з присутніх плакав. Тосканіні має 87 років.

Степан Луцик

Серед сірих буднів нашої скитальщини буває часом щось відрадне, що кріпить душу і тішить серце. Одним з цих відрадних явищ можна назвати появу мистецьких картинок у формі листівок-карнетів Золотоверхого Києва і українського Львова роботи мистця - маляра Степана Луцика, що від січня 1950 р. живе в Ст. Паулі, Мінн., де не розстається не тільки з кліперською мітлою, але й з малярським пензлем.

Але дозвольте спершу, Читачу, відсвіжити у Вашій пам'яті знайомство з нашим мистцем. Родився він у княжому Львові в 1906 р. Там закінчив народну й середню школу. Там же, в Мистецькій Школі незабутнього Олекси Новаківського (1926 - 1930), почав фахові мистецькі студії. Згодом (1931 р.) Париж зі своєю „Academie Moderne" і такими відомими сучасними французькими мистцями, як Fernante, Leger і Osanfante, завершували його мистецьку кваліфікацію. А потім самостійна праця та тернистий шлях українського мистця. Зорганізування групи молодих мистців (школи О. Новаківського) — одинокої на західних українських землях ідеологічної мистецької організації „Руб" та видання альманаху „Карби" (1932), праця в „Віснику" (1933-1939), як рецензента мистецьких виставок, та самостійні і колективні виставки праць у Львові і в краю.

Від приходу большевиків до Львова в 1939 р. і до їхнього кривавого відвороту — примусова передишка і аж за німецької окупації Львова, разом з Дмитренком, Іванцем та іншими мистцями, Ст. Луцик організує Спілку Образотворчих Мистців, яка наприкінці 1943 р. об'єднувала коло сотні українських мистців з усіх земель України. Згодом еміґрація, Берлін, Баварія, розвал Німеччини і в 1946 р. реорганізація Спілки під новою назвою — Українська Спілка Образотворчих Мистців („УСОМ"). Спільне з Дмитренком, Козаком і Гординським видавання журналу „Українське Мистецтво" й альбому копірових репродукцій визначніших сучасних мистців „Українське Малярство" в Мюнхені. Організація двох великих виставок у мюнхенському Національному Музеї та в одній з реґенсбурзьких „Кунстгалле", участь у таборових виставках в Нюрнберґу, Берхтесґадені й інших місцевостях. А в січні 1950 р. переселення до ЗДА, до Ст. Пауль, де наш мистець живе досьогодні.

В Ст. Пауль організує Степан Луцик УСОМ (одна група) і навесні 1951 р. за його стараниям відбувається вже виставка в „Юніверсіті оф Міннесота", а в листопаді тогож року на спілку з різьбарем А. Павлосем в міській бібліотеці в Ст. Паулі — черговa його виставка. Далі участь в американських виставках образотворчого мистецтва на „Стейт Фер" в Ст. Паулі в 1951 р. і в двох міжнародніх виставках в „Міннеаполіс Інститют оф Артс" (1952 р.). В березні 1953 р., з нагоди виставки в „Інтернешіонел Інститют", де УСОМ брав також участь, Ст. Луцик двічі виступав у телевізійній програмі, де говорив про українських мистців та демонстрував ряд їхніх творів з репродукцій, переважно з видань УСОМ.

І ось картини Львова і Києва на листівках з копертами — це нова данина Степана Луцика Українській Мистецькій Скарбниці. Данина українського мистця столичному Золотоверхому Києву та українському Львову, що якраз з'являється в час, коли українці в цілому світі святкують Данилові Роковини і дають відсіч ворогам у посяганні їх на ці два українські міста.

Малярство Степана Луцика оперте на імпресіоністичній засаді з доволі виразним нахилом до експресійного реалізму. З його мистецького доробку найбільше відомі портрети гуцулів, за які Луцик має високі оцінки наших і чужинецьких рецензентів. Це в першу черґу: „Гуцул у клапані", „Леґінь з флоярою", краєвиди Гуцульщини: „Бабине літо", „Сінокоси на Гуцульщині". Далі йдуть картини: „В алеї Високого Замку у Львові", „Замок в Нойбоєрні", „Рибалки над Інном" „Королівське озеро в Берхтесґадені" та ін.

Закінчуючи цю коротку інформацію про нашого мистця, залишається нам хіба побажати мистцеві многих літ та якнайкращих успіхів у його творчості.

І. К.

90-річчя Іжакевича

В лютому ц. р. відомий український маляр, ілюстратор „Кобзаря" Іван Іжакевич закінчив 90 років життя (народжений в 1864 році на Київщині). Свою творчість починав Іжакевич ідилічними картинами з українського селянського і козацького побуту, відомими з репродукцій на багатьох поштових картках. Дав Іжакевич теж прегарну серію краєвидів Києва. Крім Шевченкового „Кобзаря" ілюстрував він ще видання творів багатьох інших українських письменників.

Іван Ісидорович Іжакевич живе тепер в Києві. В останні роки, як і всі підсовєтські мистці, був примушений творити за т. зв. соціяльним (радше: партійним) замовленням. До цього періоду творчости належать такі його образи як „Повстання селян в Галичині" та „Кияни не пускають до міста литовського воєводу", виставлені тепер в Київському Історичному Музеї.

БІБЛІОҐРАФІЯ

Євангелія на Господні Страсті, на Покладення Плащаниці й на Великдень. Вид. „Достава", Вінніпеґ, Канада, 1954, ст. 40. Редакція: о. Ігор Юрій Шпитковський і о. Степан Семчук; мовний редактор українського тексту: проф. д-р Ярослав Рудницький, мистецьке оформлення: М. Левицький. (Євангелії про Господні Страсті надруковано українською мовою, а Великодна Євангелія надрукована такими мовами: старо-українською, грецькою, українською, латинською, англійською та гебрейською).

Поль Половецький

ДВАНАДЦЯТЬ ЗАГАДОК СФІНКСА

(4)

Чому це так? Що за філософія криється в цьому явищі?.. Раніш, ніж відповісти на запитання, хочу навести цитати на підтвердження моєї тези:

„Одна з найбільших загроз для людства сьогодні є злочин народовбивства — злочин, практикований німецькими нацистами" (Стівенсон, Боффальська промова).

Як бачимо — ні слова про совєтське народовбивство, яке мало місце десять років перед гітлерівськими злочинами.

А ще ясніше висловлюється з приводу цього Том Гетрі, співробітник окупаційної американської влади в Німеччині, який, в одній із багатьох своїх статтей про Німеччину, пише ось таку „істину": „Маленький єфрейтор першої світової війни знайшов ключик від скриньки Пандори і нагнав на світ такий жах, жорстокості та деградацію, що ніколи не були відомі до того в тисячі років бурхливої історії".

Можемо порадити панові Гетрі поїхати в Україну, зайти в перше-ліпше село, розкопати кілька братських могил 1932/33 років і переконатися, що ключик від скриньки Пандори знайшов Сталін ще перед приходом Гітлера до влади.

А тепер формулюю відповідь на поставлене раніш питання:

Американська офіційна думка про сталінську непогрішимість, яку плекав Рузвелт до останнього свого подиху, почала складатися на початку 30-их років, під впливом економічної катастрофи - депресії, коли на Совєтський Союз дивилися, як на єдине джерело ліків проти депресії. Ні про який голод в Україні вона не хотіла слухати й говорити, бо коли б Америка визнала факт голоду і розпочала допомогову акцію, як то було в 1921 році, то це виключило б можливість визнання де-юре Совєтського Союзу, в якому вона шукала продушину, бо ж визнати уряд бандитів, уряд канібалів, що запровадив народовбивство з політичною метою, — це був би перед лицем всього світу безприкладний в історії аморальний акт. Америка не хотіла мати на собі цього ярлика. Вона пішла за хвилями подій, в надії вийти з катастрофи, і цим актом, з одного боку, широко розкрила двері до виходу комунізму в світ, а з другого боку — зняла з порядку денного трагедію України. А якщо Америка не визнала голодового народовбивства в 1933 році, то в жадному разі вона не може визнати його тепер, „пост фактум", через 20 років.

Щождо мільйонів жертв „чисток" 30-их років, то офіційну точку зору американського уряду висловив, як всім відомо, Джозеф Девіс, який, в момент проголошення Гітлером війни Совєтам, прилетів до Шікаґо і, на поставлене йому запитання про п'яту колону в СССР, відповів з ентузіязмом багатотисячній авдиторії: „Дяка Богові, п'ята колона в СССР знищена!" А раз так, то першородним злом для Америки залишається Гітлер, а не Сталін.

За спробу стати на протилежні позиції, як відомо, дуже тяжко спокутував світової слави авіятор полк. Ліндберґ, якого викреслено з громадського життя і не дозволено навіть бути в рядах американської армії під час другої світової війни. А звідси наука для всіх аматорів таборово-гуляйпільських метод влаштування демонстрацій і голодових маніфестацій: махання кулаками в повітрі — це вода на ворожий млин. Крім зневаги і презирства до нас, це нічого не викличе в стороннього глядача.

Глибоку, достойну пошану мусимо віддати мученикам України! Задокументовану пошану для майбутніх поколінь, щоб мати, дивлячись на той документ і читаючи його, сказала своїй дитині: „Молись, дитино, молись!.. За Україну замучив їх колись московський людожер Сталін-Джуґашвілі". І ця щира молитва викує в серцях майбутніх поколінь вогнисте почуття любови до України і ненависть та почуття помсти до ворогів.

(Продовження буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шікаґо, Ілл.

Ювілейний концерт хору „Сурма"

Український Чоловічий Хор „Сурма" в Шікаґо працює вже від довшого часу над підготовкою власного концерту, що його речинець устійнений остаточно на суботу — 10 квітня ц.р. Цей Концерт Хору, улаштований з приводу 5-ліття його існування, викликує заінтересування серед цілої Громади, що цікавиться від самого початку існування, його ростові і розвитком, що відбувається на його очах.

Хор оформився остаточно на окремому статуті в 1949. році, хоча його початки є вчасніші. За час свого існування Хор „Сурма" мав кількох диригентів, зокрема першим був п. Ігор Гуменюк, другим в рр. 1950-51 — д-р Мирон Федорів, а останньо, від трьох років, п. Омелян Плешкевич, відомий диригент хорів у Львові та на еміґрації. Першим головою Хору був п. Василь Хадай.

За час свого існування Хор, завдяки витривалости та усильній праці ансамблю та його диригентів, зумів вибитися поза межі пересічного хору, репрезентуючи добре українську пісню при всяких нагодах та перед різною публікою і здобуваючи собі загальне признання. Хор „Сурма" поніс дальше традицію добрих українських хорів в Шікаґо, що існували перед війною, репрезентуючи українську пісню при різних нагодах.

Хор „Сурма" за час свойого існування мав нагоду виступати також у радієвих авдиціях та на телевізії, даючи змогу пізнати красу української пісні широким масам американських глядачів і слухачів не тільки в Шікаґо, але й далеко поза ним. В минулому році, за головування п. Нестора Кузика, Хор „Сурма", своїми кількакратними виступами у міських парках міста Шікаґо, зорганізованими при допомозі Управи Парків, Ліґи Американців Українського Походження та Проджекту для Новоприбулих, зарепрезентувався багатьом тисячам шікаґовян, які вітали хористів і їхнього диригента та українську пісню з правдивим ентузіязмом. Це були направду хвилюючі моменти, коли шікаґовяни, між ними богато припадкових відвідувачів парків, почувши по-мистецьки виконану пісню, хоч її змісту переважно не розуміли, бігли після закінчення ґратулювати виконавцям за їхні мистецькі продукції. Також виступ Хору на концерті, що його улаштував в минулому році Шікаґовський Університет при співучасті також інших хорів різних національностей приніс Хорові „Сурма", хоч і неофіціяльно, пальму першенства.

Не треба згадувати, що майже всі громадські свята й імпрези не обходилися без співучасти Хору „Сурма", який своїми виступами безперечно причинювався до піднесення рівня їхніх програм.

Ювілейний Концерт Хору „Сурма" повинен стати не імпрезою цього Хору, але святом цілої Громади, що прийде послухати свойого Хору та дати тим чином доказ, що любить його і дорожить ним, як загально-громадською власністю, що є необхідна у житті нашої громади. Як зачуваємо, окрема пропам'ятна книжка, що появиться друком на днях, має за завдання зафіксувати для історії Хору і Громади цю імпрезу Хору „Сурма", якою є його ювілейний виступ в дні 10 квітня ц.р. в Авдиторії Лейн Техніка́л Гайскул в Шікаґо. Н.

Шерон, Па.

Засновано Відділ УКК

Дня 13 грудня 1953 р. відбулася в Шероні урочистість посвячення нововідмальованої і відновленої церкви Св. Іоанна Хрестителя. Посвячення доконав о. Протоєрей Василь Дяків, який від року є душпастирем Шеронської Громади. Після посвячення церкви відбувся в церковній залі бенкет, під час якого промовляли місцеві і позамісцеві бесідники, як пп. адв. Т. Іванчак, Іванчак старший, Опалка, парох з Ню Кассель о. Кобат, представники Відділу Українського Конґресового Комітету Америки з Ворен, Огайо, мґр. М. Жмуркевич, Микола Чепак, п-ні мґр. К. Жмуркевич, голова Церковного Комітету п. Зидик і інші. Представники Українського Конґресового Комітету з Ворен в своїх промовах, між іншим, звернули увагу на те, що така свідома й жертвенна Громада, як Шерон, повинна подбати про те, щоб заложити місцевий Відділ Українського Конґресового Комітету й висловили надію, що і для народної справи Громада працюватиме з неменшою посвятою і жертвенністю.

На цей заклик Шеронська Громада відгукнулася і за почином о. Протоєрея В. Дякова, в дні 31 січня 1954 р., в залі Церковної Шеронської Громади відбулися організаційні збори для заснування Відділу Українського Конґресового Комітету. Зборами провадив о. Дяків. Під час Зборів виголошено слідуючі доповіді: Мґр. М. Жмуркевич — „УККА в минулому та сучасному і його значення"; п. Микола Чепак — „Роля УККА, його значення для української визвольної справи і наш обов'язок супроти українського народу і УККА"; о. Іван Кобат — „Схід і його жорстокість та миролюбні кличі"; студент Богдан Чепак — „Завдання української молоді".

Збори ухвалили резолюції про оснування Відділу Українського Конґресового Комітету у Шероні і вибрали Управу в слідуючому складі: Юліян Кульчицький — голова, Василь Волошин — містоголова, Филип Ясновський — касир, Василь Гапяк — секретар, Іван Лисогір і о. В. Дяків — організаційні референти, Александер Попів, Йосип Ясновський, Тарас Гайдук — Контрольна Комісія.

Віримо, що Шеронська Громада розуміє вагу й значення Українського Конґресового Комітету і з посвятою працюватиме для народної справи та має великі дані бути одною з передових громад на тутешньому терені.

Учасник

Подорож Аденауера

(Закінчення зі стор. 2)

покладають великі надії на допомогу Німеччини в цих справах. Греція, якій все ще загрожує інфляція, бажала б більших німецьких інвестицій, і це канцлер в певних межах приобіцяв. Туреччина має також клопоти господарського характеру, а господарські продукти, які вона експортувала до Німеччини, натрапляли на гостру конкуренцію. Внаслідок цього, в останніх часах турецько-німецька торгівля попала в застій, і щойно після подорожі канцлера Аденауера вона пожвавішала. Пожвавлена торгівля Німеччини з Туреччиною матиме додатній вплив і на інші країни південного сходу, так принайменше сподіваються німецькі торговельні кола.

„Я з моєї подорожі вповні вдоволений", — заявив канцлер Аденауер, повернувшися до Бонну. Справді, теперішня Німеччина замала і заслаба щоб відігравати колишню ролю, але її цінять як доброго партнера та союзника. Невдоволені з цієї подорожі тільки ті, кому їхню політичну лінію диктує Москва. На щастя таких тут мало. Невдоволена також соціял-демократична опозиція — з титулу опозиції. Арґумент дуже хиткий. А що подорож була дійсно позитивна найкращим доказом цьому є те, що вона напсувала немало крови Москві та її прихвосням.

Нестор

ПОВІДОМЛЕННЯ

АМЕРИКАНСЬКОГО КОМІТЕТУ ДЛЯ ВИЗВОЛЕННЯ ВІД БОЛЬШЕВИЗМУ

Американський Комітет для Визволення від Большевизму, Інк., бажає познайомити широкі кола антикомуністичної еміґрації із Совєтського Союзу з текстом пропонованого договорення для ділового альянсу, опрацьованого Американським Комітетом як база для скоординованої практичної роботи з еміґраціями в антибольшевицькій боротьбі. Текст листа, висланого адміралом Леслі С. Стівенсом, Президентом Американського Комітету, пп. Е. П. Ґеґечкорі і С. П. Мельґунову слідує після пропонованого договорення.

ДОГОВОРЕННЯ В СПРАВІ ДІЛОВОГО АЛЬЯНСУ

ВСТУП

Ми, нижче підписані, об'єднані в нашій рішучості боротися за знищення комуністичної диктатури, яка поневолила наші народи. Надхнені нашою відданістю їхнім інтересам, ми оцим присвячуємось працювати разом у боротьбі за їхнє визволення з-під совєтської тиранії. Ми об'єднані в нашій волі встановити на її місці свободу і справедливість, оперту на праві закону і респекті для гідности людини. Уважні до аспірацій та ідеалів наших партнерів у цьому спільному змаганні, ми потверджуємо нашу взаємну толеранцію для їхніх політичних та релігійних переконань і визнаємо їхнє право зберігати й проповідувати їх. Ми об'єднуємось в цьому зусиллі, щоб повести спільну боротьбу проти большевизму, і ми рішені, в рямцях цього спільного зусилля, не дозволити, щоб наші різниці стояли на перешкоді до успішного завершення цього завдання. Тому, пропаґанда національної ненависти не буде толерована. Хай Господь допомагає нам в цій справі!

I.

ПРИНЦИПИ

Ми прирікаємо прийняти наступні принципи за базу об'єднаної практичної праці:

1. У нашій діяльності, як в рямках нашого спільного зусилля, так і поза ними, ми признаємо за непорушну спільну основу безумовне право всіх народів, які замешкують територію Совєтського Союзу, вирішувати свою власну долю демократичним порядком після повалення большевизму.

2. *У нашій діяльності в рямках нашого спільного зусилля, але залишаючи за собою свободу проповідувати наші власні політичні переконання в цьому відношенні поза цими рямками, ми погоджуємось, що майбутній політичний уклад і взаємовідносини теренів, замешкалих різними народами Совєтського Союзу, як теж і точно означений час та спосіб, в яких зміни в теперішніх відносинах повинні наступити, є справами поза засягом нашої спільної діяльности.*

3. Признається, що групи, які змагають до відновлення передреволюційного режиму або до встановлення будь-якої форми тоталітарної диктатури чи відкидають принцип волевиявлення народів у вирішуванні національних проблем, не братимуть участи в нашому спільному зусиллі.

4. Ніщо в цьому договорі не може бути витлумачене, як виключення додаткових відповідальних демократичних груп від майбутньої участи в цій діяльності.

II.

ОРГАНІЗАЦІЯ

З метою продовжувати практичну працю на спільній базі в згоді з Американським Комітетом для Визволення від Большевизму, Інк., ми оцим встановлюємо Діловий Альянс, призначений виключно на те, щоб служити інтересам наших народів. Виконним органом Ділового Альянсу для плянування і виконування практичної праці буде Ділова Комісія.

Ділова Комісія розвиватиме політичні лінії і пляни для діяльности і практичної праці в нашій спільній боротьбі проти большевизму. В цю працю включені радіопересилання; розмножування друкованого матеріялу, скерованого по ту сторону; розвиток пропаґандивної діяльности та відповідної публікаційної програми для Ділового Альянсу; ефектовне застосування до антибольшевицької боротьби наукових, академічних і культурницьких сил еміґрації; та спеціяльні проєкти, базовані на подіях і обставинах, що дозволяють на їх ефектовне використання.

Ділова Комісія, щоб бути продуктивним і компактним органом, початково складатиметься із шести членів. Визнаючи вартість більшого досвіду життя під совєтським режимом та особистого знання недавніх умовин в СССР, ці члени будуть вибрані з рядів нових еміґрантів, на базі їхніх кваліфікацій для плянування і виконування практичної роботи.

Для забезпечення продуктивної співпраці між Американським Комітетом для Визволення від Большевизму, Інк., та еміґрацією, членство Ділової Комісії повинне бути прийнятне для Американського Комітету для Визволення від Большевизму, Інк.

Відношення Американського Комітету до Ділового Альянсу полягає на спільності інтересів в антибольшевицькій боротьбі. Тому, роля Американського Комітету не обмежується тільки моральною та матеріяльною підтримкою, але й поширюється на участь в Діловій Комісії. З тією метою, Европейський Представник Комітету для Визволення від Большевизму, Інк., або його заступник діятиме як відповідальний дорадник Ділової Комісії, з правом участи в усіх засіданнях, діючи в потребі як арбітр. Ділова Комісія виноситиме свої рішення в порозумінні з відповідальним дорадником.

Ділова Комісія відповідатиме за підготову та передачу під обміркування Американському Комітетові бюджетів на платні і адміністраційні видатки Ділової Комісії та штабу її працівників і на спеціяльну діяльність, яку вона може пропонувати.

ЗАВДАННЯ

1. РАДІО

Ділова Комісія призначить повний штаб співробітників, вибраний на основі індивідуального знання, здібностей і досвіду в розумінні сучасних течій в Совєтському Союзі і комуністичної пропаґанди. Цей штаб співробітників виконуватиме в деталях функції Ділової Комісії у відношенні до Радіо „Визволення" і вдержуватиме тісний зв'язок з Радіом „Визволення". Широка політика тимчасового або тривкого характеру, уплянована ними, буде предметом апробати Ділової Комісії, а полагоджування щоденних проблем належатиме безпосередньо тому штабові Радіо „Визволення".

2. ПУБЛІКАЦІЇ

Ділова Комісія заанґажує досвідчений і кваліфікований штаб для публікацій і керуватиме ним. Штаб поручатиме публікаційні і пропаґандивні проєкти, призначені особливо для підтримування діяльности Ділової Комісії, і буде приготовляти, продукувати й поширювати друкований матеріял, відповідно до доручень. В його діяльність можуть бути включені рекомендування відповідної преси для Ділової Комісії, співпраця в продукції друкованого матеріялу, призначеного для кожночасних (ад гок) дій, що їх переводитиме Ділова Комісія, і продукція друкованих матеріялів для поширювання поза залізною завісою. Американський Комітет для Визволення від Большевизму визначить представника, що буде технічним дорадником при штабі для публікацій.

3. НАУКОВЕ, АКАДЕМІЧНЕ Й КУЛЬТУРНЕ

Ділова Комісія заанґажує малу групу кваліфікованих учених, які дораджуватимуть Інститутові для Вивчення історії і культури СССР відповідно до вимог протибольшевицької боротьби, що їх може найкраще виконати цей Інститут. Ця група намагатиметься скласти, *спільно з Інститутом, планові програми дослідів в культурницькій, академічній і науковій ділянках, що були б корисні у веденні практичної діяльности Ділової Комісії.* Вона зосереджуватиме свої заходи на пропонуванні конкретних нагод для дослідів у названих ділянках, у безпосередньому застосуванні до протибольшевицької боротьби. Американський дорадник Інституту служитиме як дорадник тієї групи.

4. СПЕЦІЯЛЬНІ ПРОЄКТИ

Ділова Комісія займатиметься не тільки веденням та керуванням свого штабу, але також розвитком спеціяльних проєктів, як корисної психологічної зброї в протибольшевицькій боротьбі, як от: демонстрації, масові збори, відзначування роковин, обряди і вистави. Береться під увагу, що Ділова Комісія мала б потребувати час від часу фахових послуг для здійснення її спеціяльних плянів, і могла б потребувати створення тимчасових штабів фахівців для розвитку своїх плянів і проєктів. Коли Ділова Комісія призначить таку активність тимчасовому штабові, тоді Американський Комітет для Визволення від Большевизму, якщо виявиться потреба, десиґнує одного репрезентанта як технічного дорадника.

—o—

Лист, переданий в ідентичних відписах пп. Мельґунову і Ґеґечкорі — 24 березня 1954

Досвід Американського Комітету виявив ясно, що, не зважаючи на загальне бажання вести практичну роботу в боротьбі за визволення, всередині зорганізованої еміґрації існують певні розбіжності, що як до цього часу виявилось, неможливі до взаємного узгіднення. Ці розбіжності досі унеможливлювали зусилля широкої співпраці еміґрації, яку Комітет уважає за передумову для найкорисніших вислідів. Як це добре відомо, практичної праці потрібно тепер більше, як будь-коли. Ми прийшли до висновку, що таку співпрацю можна тепер осягнути, якщо те поле, на якому найбільше зосереджено суперечностей, буде відділене від практичної роботи. Комітет вважає, що він був би в стані співпрацювати в цьому напрямку на базі таких понять, щодо яких еміґрація є вже назагал згідна. Цей курс йде по лінії численних суґестій, що їх отримано від самої еміґрації.

Залучений проєкт умови про Діловий Альянс охоплює ті основні точки, які вилонились з нашого спільного досвіду і які становлять неможливий до зменшення мінімум для спільної згідливої акції. Віримо, що подробиці організації мають практичну вартість. З шести початкових членів Ділової Комісії кожна з Ваших двох груп (МАКЦ і КЦАБ) запропонувала б по три члени. У відповідному часі Комітет може подати пропозицію, чи якісь групи з-поза теперішніх двох груп можуть взяти участь у Діловій Комісії.

Я уповноважив п. Роберта Келлі, европейського представника Американського Комітету, обговорити з Вами цю пропозицію. З уваги на важливість цієї справи, з притиском закликаю приділити їй негайну і корисну увагу, щоб протибольшевицька боротьба не була надалі позбавлена переваги нашої взаємної співпраці.

Відданий Вам

А. С. Стівенс, голова.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Кассель, Па.

Організація Відділу УКК

Добрий приклад Шерону спричинив, що і українська Громада в Ню Касселі, під проводом свого душпастиря о. Івана Кобата, не лишилась позаду. Тут, за почином о. Кобата, було скликано на день 20-го лютого 1954 Установчі Збори для оснування Відділу Українського Конґресового Комітету Америки. Збори відбулися у Церковній залі; їх відкрив о. Кобат короткою промовою, підкреслюючи значення провадження зорганізованого життя по громадах. На зборах, якими провадив мґр. Жмуркевич, промовляли: о. В. Дяків з Шерон, на тему — „Для чого мусимо поширити акцію Українського Конґресового Комітету"; п. Микола чепак на тему — „Завдання нашої еміґрації"; мґр. М. Жмуркевич — про наше положення в Америці і Краю і представники Відділу Українського Конґресового Комітету з Ворен, Огайо.

Збори ухвалили резолюцію щодо заснування Відділу Українського Конґресового Комітету в Ню Касселі, при чому вибрано Управу в слідуючому складі: голова — Ілько Балій, містоголова — Василь Мудрак, секретар — Василь Столиця, касир — Юрко Роман, організаційні референти — о. Іван Кобат і Михайло Проць. Контрольна Комісія — Іван Климко, Степан Мороз, Гесі Дідьо.

В. П.

Ню Йорк, Н. Й.

Діяльність українських організацій

Представники Обласного Комітету для відзначення 20-ліття Голоду в Україні на зборах 5 березня 1954 р. в Ню Йорку остаточно розв'язали комітет і вибрали ліквідаційну комісію в складі: д-р Вишиваний, проф. Паливода й дир. Ревай, які, згідно з ухвалою зборів, зліквідують прибуток в грошах та передадуть архів його до УВАН. Велика маніфестація та імпозантна імпреза з минулого року, сполучена із величавим походом по П'ятій Евеню і зібранням в Мангеттен Сентер біля 1,000 долярів доходу, який розподілено в такий спосіб: на покриття дефіциту (тому що дві сторони намічали окремо відзначити Свято Соборности в січні 1954 року, а опісля злучились і влаштували одне свято 35-ліття Соборности Української Державности) 200 дол., на пропам'ятну таблицю — 40 дол., решту 600 дол. призначено для УККА з тим, що 300 дол. іде на Народний Фонд УККА, а 300 дол. УККА дость Кураторії, яка займеться друкуванням матеріялів проф. Ів. Дубиница (ДОБРУС) про голод на Україні.

В дописі про параду Льояльности, що має відбутися 1 травня ц. р. з походом по П'ятій Евеню під керівництвом голови Комітету Петра Кучми та великого маршала української групи В. Бакада, пропущено зі складу комітету п. інж. Пришляка, а також змінено прізвище інж. Гордіюка.

Комітет закликає всі українські організації, товариства та установи належно підготовитись до цієї паради, впорядкувати транспаренти, написи, прапори, як також негайно зложити грошові пожертви на витрати ,пов'язані з оркестрами. Гроші слати або складати на руки голови Походового Комітету та Об'єднаного Комітету п. Петра Кучми, як також на руки скарбника тих комітетів д-ра В. Вишиваного в домівці „Дністра" при 119 Евеню „А" в Ню Йорку кожного вечора.

Українське політично - громадське життя, розколене півтора року тому, зміряє до зближення на основі взаємної пошани, толеранції та терпимости й узгіднень.

Комітет Об'єднаних Організацій обрав тричленну комісію, яка мала б перевести перші вступні розмови. Заст. голови Комітету Об'єднання Організацій, проф. Паливода, виготовив для цієї цілі певну плятформу дій обох сторін, яку, після докладного обговорення, екзекутива Об'єднаного Комітету на одній із своїх засідань прийняла.

Виходячи із заложення, що Об'єднаний Комітет Українсько-Американських Організацій Ню Йорку, який виконує функції УККА, повинен об'єднувати всі організації, товариства й установи на терені метрополітальної округи Ню Йорку, вибрано для остаточного поєднання спеціяльну комісію в складі трьох осіб. Дня 22 березня обидві контактні комісії зійшлися й уставили в принципі прийняти Плятформу співдії організацій та Комітету Об'єднаних Організацій, а також рішили, після стилістичних поправок, видрукувати її у всій українській пресі та розіслати в цілі затвердження та підписання всім організаціям Ню Йорку. Обидві сторони порозумілися в засаді над обсадою функцій в екзекутиві Комітету Об'єднаних Організацій, речинець річних зборів, якого буде вкоротці проголошений.

Для давньої патріотичної української еміґрації, крім посту голови, передбачається 6 місць членів в управі та 3 місця в контрольній комісії — разом 10 місць чи функцій, для Об'єднаного Комітету — 8 і для громадського комітету 8 місць чи функцій. Коли врахувати, що контактна комісія прийняла засадничий принцип співпраці, принцип узгіднення, то чисельний склад обсади функцій переходить на другий плян. Наради, які відбулися на високому рівні, в атмосфері взаємної пошани й довір'я, дають запоруку, що внедовзі Об'єднаний Комітет Американсько - Українських Організацій Ню Йорку згуртує всі біля 100 українських організацій та гідно виконуватиме функцію Філії УККА в найбільшій метрополії світу Ню Йорку.

До комісії, яка вела переговори, входили: проф. Мих. Лисогір — голова, д-р В. Вишиваний — секретар, проф. Ів. Паливода — голова та інж. П. Красноніс, члени: інж. Мешта, майор Бакум, мгр. Захарчук, д-р Соколишин, Петро Кучма — голова Об'єднаного Комітету.

д-р О. С.

Бофало, Н. Й.

З культурного життя української громади.

Старанням комітету об'єднаних при УККА товариств (Культурна Рада) відсвятковано в неділю, дня 14 березня, пам'ять Т. Шевченка концертом, на програму якого склалися музичні твори у виконанні мішаного хору УККА, чоловічого хору СУМА, жіночого квартету СУМА у складі пань: Т. Депутат, А. Гладун, Л. Лящук і С. Ґуґель, деклямацій пані Нілі Стецьків і малої пластунки Алі Ткачук та промова д-ра М. Лози. Концерт почався Заповітом Стеценка у виконанні хору УККА, а закінчився Заповітом М. Вербицького у виконанні злученими хорами УККА і СУМА. Так добір точок програми, як і їх виконання стояли на належній мистецькій висоті, до чого причинився у великій мірі гостинний виступ оперового співака п. М. Мінського, який у двох самостійних точках програми, а також у сольовій партії Заповіту Вербицького, виявив красу, силу і техніку свого голосу, та гарну інтерпретацію співаних творів. Хорами провадили д-р Р. Ставничий і п. А. Мороз, фортепіянові партії соліста і хорів УККА виконав проф. В. Безкоровайний. Перед сценою, серед квітів, виднів портрет Тараса, виконаний на це свято п. М. Борачком.

В дні 21 березня відбулися другі Загальні Збори кооперативи „Український Національний Дім", члени якого поставили собі за ціль придбати для української громади в Боффало репрезентаційний будинок, в якім найшли б приміщення українські організації і була б відповідна для потреб громади імпрезова заля. Збори пройшли ділово і виявили заінтересування поставленою ціллю. Кооператива має вже поверх 200 членів, які заявили, а частинно вже сплатили паї у висоті 25.00 дол. Маємо надію, що при дальшій праці Дирекції і Надзірної Ради, а передусім грошевій піддержці громадян, намічена ціль увінчається скоро успіхом.

Заходом місцевого осередка СУМА відсвяткувала наша громада 15-ті роковини Державности Карпатської України в неділю, дня 28 березня. Хорові точки СУМА, жіночий квартет СУМА, сольоспів пані Т. Депутат, деклямація п. Ірини Яхола та доповідь п. Палцана виповнили програму свята.

В суботу, 27 березня в приміщенні клюбу „Наша Хата" п. Ярослав Пришляк у свойому докладі „25-ліття ОУН" представив коротко історію Організації, її ролю у визвольних змаганнях та теперішню кризу. По доповіді відбулася оживлена дискусія, в якій прихильники одної і другої орієнтації висказували свої думки і погляди у зв'язку з відомими подіями у ЗЧ ОУН.

Пластова станиця у Боффало влаштувала, з нагоди „Пластового Тижня", пластову виставку у приміщенні клюбу „Наша Хата". Виставку відкрив Начальний Пластун Сірий Лев в суботу, дня 27 березня, а закінчилася вона в неділю 4 квітня пластовим вечером у залі церкви св. о. Миколая. Виставка, як на станицю Боффало, велика числом експонатів і гарним їх виконанням та дає картину праці пластунок і пластунів. Кожний гурток має тут свій кутик. Бачимо тут рисунки з життя новачок, рисовані невправними ще руками малих „мистців", бачимо афіші і фота з їхньої вистави „Царівна Жаба", рисунки індіянських знаків, пластові вузли, моделі пластових таборів, українські селянські хати з внутрішнім устаткуванням, модель корабля (це морського гуртка), та літака. Але тут побачите також мистецько виконані вишивки, кераміку, різьбу, фота в альбомах і в побільшенні, між ними ціла серія знимок п. з. „З рідного краю — в світ за очі", виконана пл. сен. М. Ворачком. Побачите тут життя пласту в ДП таборах у Німеччині і в пл. таборах у вільній Америці. Вагато заступлена пластова преса і пластові видання, а також вирізки з преси української і неукраїнської про пласт. В окремих кутках ген. Тараса Чупринки, Івана Чмоли і нач. пл. Сірого Лева є зібрані їхні пам'ятки, фотографії, збірки та відзнаки. Виставка дає, хоч частинний, образ праці і творчости Пласту. Жалко тільки, що мале приміщення виставки, не дало можливости простірнішого розміщення експонатів.

Спортовий гурток столової ситківки („стук - пук") при Клюбі „Наша Хата" закінчив в неділю 28 березня змагання своїх членів у грі. Трьох переможців відзначила управа Клюбу преміями (дві чаші і грамота). Переможцями були: Василь Шевчук, Михайло Несторук і Зенон Воринець.

О. З.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

БАЙОН, Н. ДЖ. — В-во св. Арх. Михаїла відд. 213 повідомляє, що місячні збори відбудуться у вівторок, 13-го квітня, о год. 7-ій веч., в У. Н. Домі, 35 Вест 19. вул. Обов'язком кожного члена прибути. Є важні справи до вирішення. Довгуючих членів проситься вирівняти свою належитість, в противнім разі уряд поступить після ухвали Братства. — В. Салій, предс.; М. Данько, кас.; А. Васараб, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. — Увага члени 350 відд. З огляду на те, що на день 18. квітня припадає в нашій парафії Великдень — місячні збори відбудуться в неділю, 11-го квітня, о год. 2. попол., в залі Укр. Клюбу. — В. Карий, предс.; В. Блащук, кас.; д-р В. Палідвор, секр.

Посмертна Згадка

ПЕТРО ФЕДИНКЕВИЧ, довголітний член Т-ва ім. Т. Шевченка, відд. 64 УНСоюзу в Петерсон, Н. Дж., помер 3-го квітня 1954 р., в 64 році життя. Покійний походив з Турочки Вижні, п. Турка, Галичина. Оставив у смутку дружину Катерину, двох синів, три доні, два внуки. Похорон відбувся у вівторок, 6-го квітня з церкви св. Николая в Пасейк, Н. Дж. — В. Й. П.!

І. Бурній, секр.

Ділимося сумною вісткою, що наша Найдорожча Дружина і Мама

бл. п. Олена Кунка

замешкала при 745 E. 2nd St., Brooklyn, N. Y., упокоілася в Бозі дня 6-го квітня 1954 р.

Покійна походила зі села Слобідка, пов. Рогатин, Зах. Україна. Тіло Покійної знаходиться в Kennedy Chapel, 2603 Church Ave., Brooklyn, N. Y. Похорон відбудеться в суботу, 10-го квітня, о год. 9-ій з каплиці до церкви св. Юрія при 7-ій вул. в Ню Йорку де о год. 10-ій відправиться Похоронне Богослуження.

Горем прибиті
чоловік ЙОСИП — доньки — АННА і СТЕЛЯ.

Похорон переводить Похоронне Заведення П. Яреми.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.